

**Інститут соціальної та політичної психології НАПН України
Асоціація політичних психологів України**

Світлана Чуніхіна, Любов Базь, Людмила Черниш

**СТАН СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В УКРАЇНІ
ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО
РОСІЙСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ**

**Інформаційний бюлетень
(березень 2024 р.)**

Київ 2024

УДК 316.6:316.613(035)
Ч 91

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, протокол № 05/24 від 25 квітня 2024 року

Рецензенти:

О. Ю. Дроздов, доктор психологічних наук

Л. Г. Чорна, кандидат психологічних наук

Ч 91 **Чуніхіна С., Базь Л., Черниш Л.**

Стан суспільної свідомості в Україні під час повномасштабного російського вторгнення [Електронний ресурс] : інформаційний бюлетень (березень 2024 р.) / Світлана Чуніхіна, Любов Базь, Людмила Черниш ; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Асоціація політичних психологів України. – Кропивницький : Імекс -ЛТД, 2024. – 92 с.

ISBN 978-966-189-722-8

Бюлетень підготовлено за даними всеукраїнського репрезентативного опитування, проведеного Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 1-15 березня 2024 року. Опитування є черговим етапом здійснюваного впродовж багатьох років моніторингу стану суспільної свідомості в Україні. Отримані дані в міру можливості порівнюються з результатами попередніх опитувань.

Для науковців, працівників ЗМІ, представників громадськості.

Адреса: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15; тел. (044) 425-24-08;
факс (044) 425-45-56; e-mail: info@ispp.org.ua; <https://ispp.org.ua>

*При використанні матеріалів дослідження посилання на організацію,
що його провели, обов'язкове*

© Інститут соціальної та політичної психології
НАПН України, 2024

© Асоціація політичних психологів України, 2024

ЗМІСТ

Попередні зауваження	4
Ключові висновки дослідження	5
1. Оцінка громадянами ситуації в країні, чинників і можливостей впливу на неї. Рівень соціальної напруженості в суспільстві	8
2. Ідеологічні преференції та світоглядні орієнтири громадян.....	34
2.1. Питання української державності, мовної політики, декомунізації, геополітичного вибору України	34
2.2. Питання війни і миру, національної безпеки	48
2.3. Питання економічної політики, здійснення реформ	62
2.4. Ставлення до влади та її дій, протестні настрої.....	71
2.5. Питання суспільної єдності.....	82

ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ

Масове опитування громадян, результати якого подаються нижче, проведено Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Асоціацією політичних психологів України 1–15 березня 2024 року за вибіркою, що репрезентує доросле населення України віком від 18 років і старше. Опитування проводилося методом інтерв'ю. Опитано 1200 респондентів у всіх регіонах України за винятком тимчасово окупованих територій. Похибка вибірки становить 3,2%.

Основні соціально-демографічні характеристики вибіркової сукупності:
за віком:

18–29 років – 20,6%;

30–55 років – 42,2%;

56 років і старше – 37,2%;

чоловіки – 45,8%;

жінки – 54,2%;

за рівнем освіти:

повна вища – 18,2%;

неповна вища, середня спеціальна – 24,2%;

повна середня – 41,0%;

неповна середня – 16,6 %;

українці – 95,7%;

росіяни – 3,1%;

особи інших національностей – 1,2%.

Для аналізу регіональних особливостей використано умовний поділ України на такі макрорегіони:

- **Західний** (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області);
- **Центральний** (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області, м. Київ);
- **Східний** (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області);
- **Південний** (Миколаївська, Одеська, Херсонська області).

Опитування є черговим етапом здійснюваного впродовж багатьох років моніторингу стану суспільної свідомості в Україні. Отримані дані в міру можливості порівнюються з результатами попередніх опитувань.

Ключові висновки дослідження

1. На третьому році повномасштабного вторгнення громадська думка в Україні щодо низки аспектів (сприймання економічних реформ і ринку землі, ставлення до влади, прийнятності протестів, рівня соціальної напруженості) повільно повертається до свого довоєнного стану. Водночас деякі тенденції, що увиразнилися з початком повномасштабного вторгнення, з часом лише посилюються. Зокрема, ідеться про нівелювання регіональних розбіжностей у мовному питанні, ставленні до українського націоналізму і патріотизму, беззаперечній ідентифікації Росії як країни-агресора.

2. Суспільні настрої зсуваються в бік більш песимістичних оцінок теперішнього і майбутнього України. Ці зміни не є кардинальними, однак вони можуть свідчити про поступовий вихід суспільства зі стану високої психологічної мобілізованості, у якому воно перебувало від початку повномасштабного вторгнення.

Понад половину респондентів (56,1%) нині оцінюють соціально-економічну та політичну ситуацію в Україні як погану або дуже погану і лише чверть (24,6%) – як цілком нормальну або нормальну. Однак такий розподіл оцінок мало відрізняється від результатів опитування, проведеного напередодні повномасштабного вторгнення у 2022 р., коли поганою або дуже поганою ситуацію в країні вважали 52,2% респондентів, а нормальною або цілком нормальною – 31,8%. Мешканці Півдня України частіше порівняно з іншими регіонами оцінюють ситуацію як погану або дуже погану (62,1%).

Лише кожен четвертий респондент (25%) очікує, що ситуація в країні змінюватиметься на краще, і 42% вважають, що змін на краще скоріше або однозначно не відбудеться. Рік тому оптимістів серед респондентів було більше, ніж песимістів (35% і 30% відповідно). Найбільша частка респондентів з позитивними очікуваннями на Півдні України (44,1%), найменша – у Центрі (18,4%).

Кожен третій серед опитаних (33,8%) сьогодні погоджується з тим, що події в Україні розвиваються в правильному напрямі. Це значно менше, ніж рік тому (50,8%), однак більше, ніж у 2022 р. (29,3%). Більшою мірою схиляються до того, що події в Україні розвиваються в правильному напрямі, мешканці Сходу (45,5%) та Півдня (48,8%), меншою мірою – мешканці центральних областей (23,4%).

3. У суспільстві знову актуалізувалися тенденції критичного ставлення до влади в цілому і Президента Володимира Зеленського зокрема, які ніби були поставлені на паузу в перші місяці повномасштабного вторгнення. Найбільш виразно ця тенденція проявляється в питанні корупції.

Нині 70% респондентів погоджуються з тим, що влада наживається на війні і все глибше грузне в корупції. Рік тому таку думку поділяли лише 43% опитаних. Менш критично налаштовані до влади в цьому питанні мешканці Сходу (57,5% погоджуються з наведеним твердженням).

4. У принципових питаннях національного порядку денного та опору російській агресії українське суспільство залишається висококонсолідованим. Дві третини громадян (65,2%) відкидають ідею, що Україна надто різна і в одній державі нам не ужитися (у 2023 р. – 61,5%, у 2022 р. – 67,6%). Водночас увиразнюється негативне ставлення респондентів до співгромадян, які після початку повномасштабного вторгнення виїхали за кордон. Джерелом суспільної напруженості також є проблема як явного колабораціонізму, так і прихованої лояльності певної частини українських громадян до російської сторони.

Якщо рік тому 35,6% респондентів погоджувалися з тим, що українські біженці своєю поведінкою нерідко ганьблять перед Європою Україну, і 30,2% – не погоджувалися, то нині думки розподілені принципово інакше: 46,2% згодні із цим висловом і лише 20,6% – ні. Найбільш негативно налаштовані до біженців мешканці Півдня і Сходу України.

Чверть опитаних згодні з тим, що чимало мешканців України бачать у російських військах своїх визволителів (рік тому так вважали менше ніж 15% респондентів). Не згодні із цим твердженням нині близько 43%, що значно менше, ніж у 2023 р. (58,7%).

Понад 63% респондентів нині погоджуються з тим, що всі, хто запламував себе співпрацею з ворогом на тимчасово окупованих територіях, мають бути ув'язнені без жодних винятків, і лише 12% із цим не згодні. Найбільш непримиримими в цьому питанні є мешканці західних областей (70% згодні, і 7,6% – ні). Менш категорично налаштовані респонденти з Півдня: 53,5% і 24,4% відповідно.

5. Уперше за роки спостережень частка респондентів, які вважають, що для забезпечення власного суверенітету і територіальної цілісності Україна має відновити свій ядерний потенціал, перевищила 50%. Не погоджуються з такою ідеєю менше ніж 15%, і ще 31,1% не мають чіткої відповіді. Найбільш рішуче в цьому питанні налаштовані мешканці Півдня (майже 75% підтримують відновлення ядерного потенціалу, 19% – ні) та Заходу (62% і 6,8% відповідно).

6. Намітилися зміни в ставленні суспільства до можливих компромісних варіантів миру. Рік тому з тим, що перемогою України правомірно буде вважати виведення російських військ за межі територій, захоплених з 24 лютого 2022 року, а повернення Криму і частини Донбасу слід домагатися

шляхом подальших переговорів, готові були погодитися 30,4% респондентів, а майже 42% – не погоджувалися. Нині розподіл відповідей змінився майже дзеркально: згодні з таким розумінням перемоги 39,4% опитаних, не згодні – 26,2%.

7. Суспільне ставлення до мобілізації нині є вкрай суперечливим. З одного боку, понад половину респондентів (53,9%) погоджуються з твердженням «Тих, хто ухиляється від мобілізації, можна зрозуміти – ніхто не хоче помирати». Не погоджуються із цим лише 17,2%, і ще близько 29% не мають чіткої відповіді. Найбільшу лояльність у цьому питанні готові проявити мешканці південних областей, серед яких понад 70% вважають, що бажаних ухилитися від мобілізації можна зрозуміти. Водночас майже 43% респондентів відчують сором за чоловіків, які ховаються від мобілізації (серед мешканців Півдня таких – майже 50%). Суперечливе ставлення до мобілізації, яке може проявлятися як на рівні суспільної свідомості, так і у свідомості окремих громадян, є вагомим викликом для військово-політичного керівництва держави і вимагатиме застосування психологічно обґрунтованих заходів для ефективного забезпечення мобілізації.

1. Оцінка громадянами ситуації в країні, чинників і можливостей впливу на неї. Рівень соціальної напруженості в суспільстві

Розподіл відповідей на запитання *“Оцініть, будь ласка, ту соціально-економічну та політичну ситуацію, в якій проходить нині Ваше життя і життя Ваших рідних та близьких?”*, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
цілком нормальна	2,0	1,5	2,1	2,2	3,4	3,5	4,5	4,8	3,2	2,9
нормальна	17,6	16,0	21,4	18,6	23,3	28,7	27,6	27,0	23,6	21,7
погана	45,9	44,0	45,9	46,3	39,8	40,0	37,3	39,5	46,3	39,7
дуже погана	21,2	23,4	18,4	20,6	13,9	11,7	11,5	12,7	10,4	16,4
важко відповісти	12,9	13,9	11,5	11,7	19,1	15,8	18,8	15,7	16,1	18,5
не відповіли	0,4	1,2	0,7	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,9

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Цілком нормальна	Нормальна	Погана	Дуже погана	Важко відповісти
Західний регіон	5,4	21,5	39,5	18,8	14,9
Центральний регіон	1,7	20,9	41,2	18,4	17,8
Східний регіон	3,4	22,5	38,5	10,5	25,2
Південний регіон	1,6	23,4	41,1	21,0	12,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Цілком нормальна	Нормальна	Погана	Дуже погана	Важко відповісти
18-29 років	5,8	34,2	31,7	10,3	18,1
30-55 років	2,2	21,2	41,7	16,8	18,2
56 років і старше	2,3	15,5	42,8	19,8	19,6

Розподіл відповідей на запитання *“Чи вистачає грошей Вашій сім’ї?”*, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
зовсім не вистачає	16,3	20,7	20,0	23,1	12,8	11,7	11,9	11,7	12,5	11,1
ледь-ледь вистачає	21,1	25,4	26,2	24,7	23,3	19,8	24,4	19,5	25,4	22,7
вистачає на найнеобхідніше	37,4	37,0	36,7	34,1	38,8	39,2	38,9	39,6	37,8	37,8
в основному вистачає	22,2	15,5	14,5	15,4	20,6	24,8	20,8	23,3	18,1	22,8
вистачає майже на все	2,4	1,2	1,7	1,8	3,1	3,1	2,9	4,1	4,4	4,3
вистачає повністю	0,7	0,3	0,6	0,7	1,1	0,7	0,8	1,6	1,7	1,3
не відповіли	0,1	0,0	0,3	0,2	0,3	0,6	0,3	0,3	0,2	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Зовсім не вистачає	Ледь-ледь вистачає	Вистачає на найнеобхідніше	В основному вистачає	Вистачає майже на все	Вистачає повністю
Західний регіон	9,9	23,2	35,4	24,3	5,3	1,9
Центральний регіон	12,8	26,2	33,1	21,8	5,0	1,3
Східний регіон	7,1	19,4	44,3	25,2	3,1	0,9
Південний регіон	18,1	17,3	44,1	17,3	2,4	0,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Зовсім не вистачає	Ледь-ледь вистачає	Вистачає на найнеобхідніше	В основному вистачає	Вистачає майже на все	Вистачає повністю
18-29 років	6,5	16,7	33,3	33,7	6,9	2,8
30-55 років	10,1	21,2	40,7	23,0	4,0	1,0
56 років і старше	14,9	27,8	37,0	16,5	3,2	0,7

Розподіл відповідей на запитання “Чи задоволені Ви своїм життям загалом?”, у %

	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
Цілком задоволений	4,7	6,1	5,7	6,5	7,3	4,8	6,3	4,8	3,9
скоріше задоволений	24,5	27,8	24,6	31,1	38,1	37,0	33,3	26,2	29,7
скоріше не задоволений	33,9	33,2	32,4	27,8	25,1	26,2	25,1	34,8	29,1
зовсім не задоволений	20,7	17,9	19,2	13,1	8,7	9,8	14,3	12,9	13,3
важко відповісти	14,9	14,0	16,3	19,1	19,0	20,2	18,8	19,4	23,7
не відповіли	1,4	0,9	1,7	2,3	1,7	2,1	2,2	2,0	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволені (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Не задоволені (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
Західний регіон	41,3	40,4	18,3
Центральний регіон	33,0	40,0	27,0
Східний регіон	30,4	44,2	25,5
Південний регіон	29,9	52,0	18,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволені (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Не задоволені (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
18-29 років	46,5	31,5	22,0
30-55 років	35,2	42,3	22,5
56 років і старше	25,0	48,9	26,1

Розподіл відповідей на запитання “Відколи склалася, на Вашу думку, та ситуація, в якій проходить нині Ваше життя, життя Ваших рідних і близьких?”, у %

- від початку цього року 0,8
- з 2023 року 3,4
- з 2022 року.....54,0
- з 2019–2021 рр.....15,6
- з 2014–2018 рр.....16,7
- з 2010–2013 рр.....5,4
- раніше 3,2
- не відповіли 0,9

У регіональному розрізі:

	Західний регіон	Центральний регіон	Східний регіон	Південний регіон
від початку цього року	1,2	1,3	0,3	0,0
з 2023 року	1,9	6,1	1,5	1,6
з 2022 р.	37,7	58,5	62,2	54,4
з 2019–2021 рр.	25,4	11,8	16,4	8,8
з 2014–2018 рр.	21,9	14,3	13,0	25,6
з 2010–2013 рр.	8,5	4,6	2,8	8,8
раніше	3,5	3,4	3,7	0,8

У віковому розрізі:

	18-29 років	30-55 років	56 років і старше
від початку цього року	2,9	0,4	0,2
з 2023 року	3,7	3,8	2,9
з 2022 р.	57,2	56,5	50,9
з 2019–2021 рр.	16,0	15,7	15,5
з 2014–2018 рр.	13,2	17,1	18,5
з 2010–2013 рр.	4,9	3,8	7,4
раніше	2,1	2,6	4,5

Розподіл відповідей на запитання “Чи вважаєте Ви, що раніше – до вказаного Вами вище часу – соціально-економічна та політична ситуація, в якій проходило Ваше життя, була кращою, ніж тепер?”, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	18,1	25,2	24,3	27,1	23,5	22,8	20,0	26,1	28,7	30,4
скоріше так	38,8	38,9	41,0	41,0	43,2	38,6	42,7	38,0	40,5	42,8
скоріше ні	18,4	13,4	13,9	12,8	12,9	16,0	14,6	14,3	10,3	10,3
однозначно ні	4,9	4,7	2,7	2,2	2,2	3,6	3,0	2,7	2,6	2,3
важко відповісти	19,8	17,6	17,9	16,7	18,0	18,4	19,7	18,9	17,7	14,1
не відповіли	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	0,0	0,2	0,2	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
--------------------------------------	-----------------------------------	---------------------

Західний регіон	73,8	12,2	14,1
Центральний регіон	73,1	14,4	12,4
Східний регіон	71,2	12,2	16,6
Південний регіон	78,6	7,2	14,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	68,6	13,6	17,8
30-55 років	75,7	11,5	12,7
56 років і старше	73,2	13,7	13,1

Розподіл відповідей на запитання **“Чи згодні Ви з тим, що надалі соціально-економічна і політична ситуація, в якій проходить Ваше життя, буде змінюватись на краще?”**, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	9,0	6,3	6,5	5,2	3,6	22,8	5,3	5,9	9,1	5,3
скоріше так	24,7	21,2	21,1	19,0	20,3	38,6	21,2	23,1	25,7	20,1
скоріше ні	25,3	29,0	29,4	30,6	31,2	16,0	28,1	29,1	21,4	32,2
однозначно ні	9,2	12,2	12,0	15,6	12,3	3,6	10,7	11,4	8,5	10,0
важко відповісти	31,8	31,2	30,8	29,4	32,5	18,4	34,7	30,5	35,0	32,4
не відповіли	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,6	0,0	0,3	0,3	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	29,4	45,1	25,6
Центральний регіон	18,4	49,4	32,2
Східний регіон	25,2	32,2	42,6
Південний регіон	44,1	34,7	21,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	35,7	29,3	35,0
30-55 років	25,1	42,1	32,8
56 років і старше	20,1	49,4	30,6

Розподіл відповідей на запитання **“Чи задоволені Ви можливостями свого впливу на ту соціально-економічну і політичну ситуацію, в якій проходить Ваше життя?”**, у %

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
цілком задоволений	3,2	1,1	1,8	1,7	2,2	3,2	2,2	2,2	3,1	1,8
скоріше задоволений	12,0	9,3	10,5	9,8	11,7	17,0	13,2	14,2	9,8	14,2
скоріше не задоволений	34,2	34,2	36,0	35,1	33,5	32,3	33,4	31,5	34,2	33,6
зовсім не задоволений	23,4	24,6	28,5	30,1	27,9	15,8	22,5	23,7	21,6	21,2
важко відповісти	27,1	30,8	23,1	23,0	24,5	31,2	28,5	28,2	31,2	29,2
<i>не відповіли</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволений (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Ні (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
Західний регіон	14,4	66,9	18,6
Центральний регіон	16,5	54,4	29,1
Східний регіон	15,9	42,6	41,4
Південний регіон	17,3	62,2	20,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Задоволений (цілком задоволений + скоріше задоволений)	Ні (скоріше не задоволений + зовсім не задоволений)	Важко відповісти
18-29 років	24,0	41,9	34,1
30-55 років	15,5	56,3	28,2
56 років і старше	12,2	60,2	27,7

Розподіл відповідей на запитання **“Як Ви вважаєте, чи справляють ІСТОТНИЙ ВПЛИВ (позитивний або негативний) на цю ситуацію перелічені нижче особи, органи державної влади та інші структури?”**, у %

- Директори підприємств (установ, фондів, кооперативів і т. ін.)**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	4,6	9,2	9,9	8,9	10,9	10,5	11,2	10,9	9,9	8,0
скоріше так	15,8	19,5	24,3	19,7	25,6	29,6	25,8	23,2	23,4	29,0
скоріше ні	30,3	24,8	24,6	28,4	24,4	21,2	27,2	28,7	28,2	20,9
однозначно ні	22,3	17,1	14,5	18,1	11,3	7,9	10,7	11,6	13,4	11,2
важко відповісти	26,8	29,7	26,2	24,6	26,8	28,7	25,0	25,0	24,3	30,6
не відповіли	0,3	0,3	0,6	0,4	1,0	2,1	0,2	0,5	0,8	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	33,6	39,3	27,1
Центральний регіон	40,2	24,8	34,9
Східний регіон	32,8	37,8	29,4
Південний регіон	43,3	31,5	25,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	42,5	28,6	29,0
30-55 років	36,1	36,5	27,5
56 років і старше	35,2	29,5	35,2

- Місцева влада, органи місцевого самоврядування**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	14,7	17,8	22,6	19,9	21,9	24,8	24,1	21,0	20,1	20,4
скоріше так	29,2	31,8	39,3	35,4	43,5	46,0	46,1	43,2	37,8	38,6
скоріше ні	22,7	18,1	14,0	20,7	12,4	9,7	11,6	11,5	17,8	15,5
однозначно ні	12,3	9,6	6,7	7,4	4,6	3,1	4,0	5,5	5,4	5,4
важко відповісти	20,9	22,2	17,0	16,4	16,3	14,9	14,0	18,6	18,3	19,6
не відповіли	0,2	0,5	0,4	0,2	1,2	1,5	0,2	0,3	0,6	0,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	63,1	21,9	15,0
Центральний регіон	59,5	17,9	22,7
Східний регіон	55,2	22,7	22,1
Південний регіон	61,4	26,7	11,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	60,4	18,4	21,2
30-55 років	55,6	25,1	19,3
56 років і старше	62,9	17,8	19,2

• *Верховна Рада України*

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	47,3	50,4	54,5	58,4	58,2	66,2	56,6	53,6	38,6	50,4
скоріше так	30,1	27,7	28,0	25,8	23,5	24,2	29,7	33,7	38,2	29,6
скоріше ні	5,9	6,0	4,4	4,8	5,4	2,1	4,0	3,4	4,5	4,9
однозначно ні	2,5	2,7	2,6	2,4	3,6	1,1	1,5	1,5	2,6	3,3
важко відповісти	13,2	12,7	9,7	8,0	8,4	5,6	8,1	7,6	15,3	11,5
не відповіли	1,1	0,5	0,8	0,6	0,9	0,8	0,1	0,2	0,8	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	81,4	9,2	9,5
Центральний регіон	76,9	7,0	16,2
Східний регіон	88,0	4,6	7,4
Південний регіон	70,7	20,6	8,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	78,9	5,7	15,4
30-55 років	78,7	8,8	12,5
56 років і старше	82,8	9,0	8,1

• **Кабінет Міністрів на чолі з Д. Шмигалем**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	47,3	60,2	62,7	60,4	58,5	63,4	50,1	49,9	38,2	39,8
скоріше так	29,6	25,6	24,4	26,2	22,8	24,3	27,8	31,9	36,3	34,3
скоріше ні	5,4	4,1	3,3	3,0	4,6	1,8	6,2	4,7	4,4	4,9
однозначно ні	4,3	1,7	2,3	1,7	3,1	1,1	2,0	2,1	2,0	3,0
важко відповісти	13,2	8,3	6,8	8,4	10,3	8,2	13,8	11,1	18,5	17,8
не відповіли	0,3	0,2	0,4	0,2	0,6	1,1	0,2	0,3	0,7	0,2

Примітка. Під час опитувань 2004–2018 рр. у цьому запитанні вказувалося прізвище тодішнього очільника Уряду.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	71,1	10,6	18,3
Центральний регіон	72,7	5,7	21,6
Східний регіон	80,3	7,1	12,6
Південний регіон	70,8	12,6	16,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	70,7	8,6	20,7
30-55 років	73,1	7,4	19,5
56 років і старше	77,4	8,1	14,4

• **Президент України В. Зеленський**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	47,3	62,9	61,5	65,7	62,6	68,3	55,6	58,3	62,2	60,0
скоріше так	30,4	22,7	26,1	21,5	19,5	20,0	24,5	25,8	24,2	26,0
скоріше ні	6,5	4,1	3,8	3,3	5,5	2,5	7,1	3,3	3,5	2,7
однозначно ні	3,0	1,9	2,2	2,2	4,1	1,7	3,6	3,9	2,2	1,9
важко відповісти	12,6	8,2	6,2	7,1	7,9	6,7	9,0	8,4	7,5	9,2
не відповіли	0,3	0,2	0,2	0,2	0,5	0,9	0,2	0,4	0,3	0,3

Примітка. Під час опитування у березні 2014 р. у цьому запитанні вказувалося прізвище тодішнього в. о. Президента О. Турчинова; з грудня 2014 р. по лютий 2018 р. – Президента П. Порошенка.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	83,2	6,1	10,7
Центральний регіон	85,3	3,4	11,3
Східний регіон	91,1	3,9	4,9
Південний регіон	82,7	7,9	9,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	89,0	4,0	6,9
30-55 років	85,2	5,2	9,5
56 років і старше	85,5	4,3	10,2

• **Правоохоронні структури (поліція, митниця, суди, прокуратура)**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	12,7	24,4	26,3	25,4	25,3	30,5	30,4	26,8	19,0	16,2
скоріше так	27,3	29,9	31,7	36,6	33,9	32,2	34,1	34,5	39,8	37,8
скоріше ні	21,8	14,1	16,5	12,6	12,9	11,1	11,7	13,5	9,3	11,5
однозначно ні	11,4	6,5	5,6	5,1	5,2	3,2	6,3	2,9	4,9	6,2
важко відповісти	26,7	24,5	19,4	19,9	22,0	21,6	17,3	21,9	26,3	28,0
не відповіли	0,1	0,6	0,4	0,5	0,6	1,5	0,3	0,4	0,6	0,3

Примітка. Під час опитування 2014 р. у цьому запитанні замість “поліція” вказувалося “міліція”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	51,9	16,8	31,3
Центральний регіон	47,1	19,6	33,4
Східний регіон	61,7	16,5	21,8
Південний регіон	66,6	15,9	17,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	50,2	15,9	33,9
30-55 років	55,5	18,6	25,9
56 років і старше	54,9	17,9	27,3

• **Керівництво Російської Федерації на чолі з В. Путіним**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	49,1	45,3	28,9	32,0	24,9	23,6	28,6	41,1	51,4	49,2
скоріше так	28,1	26,8	30,1	28,0	25,2	27,0	33,0	30,7	28,6	25,4
скоріше ні	6,0	6,9	10,9	11,6	13,7	12,2	9,9	7,7	4,0	4,1
однозначно ні	4,9	4,9	7,6	7,7	10,3	10,2	10,2	3,8	5,5	10,6
важко відповісти	11,8	16,1	22,1	20,6	25,1	25,6	18,0	16,4	9,9	10,4
не відповіли	0,1	0,1	0,3	0,2	0,7	1,4	0,3	0,3	0,5	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	67,5	22,6	10,0
Центральний регіон	76,7	11,6	11,8
Східний регіон	85,6	5,2	9,2
Південний регіон	55,1	35,4	9,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	71,8	15,1	13,1
30-55 років	75,9	13,9	10,1
56 років і старше	75,1	15,6	9,3

• **Керівництво США і країн Європейського Союзу**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	33,6	32,3	28,2	28,8	27,7	22,5	24,4	39,0	42,1	44,1
скоріше так	31,5	35,8	35,0	34,1	31,4	34,1	34,7	31,3	37,1	34,3
скоріше ні	11,8	7,2	8,7	12,2	11,3	11,2	11,3	6,5	3,9	3,9
однозначно ні	3,8	3,7	5,6	4,5	8,2	5,7	9,6	3,4	2,1	3,7
важко відповісти	19,1	20,7	21,8	20,2	20,6	25,2	19,8	19,7	14,4	13,9
не відповіли	0,2	0,3	0,7	0,2	0,7	1,3	0,2	0,3	0,3	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	81,4	10,2	8,4
Центральний регіон	74,3	6,7	18,9
Східний регіон	83,1	5,2	11,7
Південний регіон	76,4	11,1	12,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	77,3	10,2	12,6
30-55 років	79,7	6,2	14,1
56 років і старше	77,9	7,6	14,4

• **Олігархи, політичні та економічні клани**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	34,7	41,1	40,3	54,8	54,3	50,3	57,1	50,7	26,4	29,1
скоріше так	29,2	28,5	30,8	24,9	22,4	23,7	25,9	29,9	35,2	30,7
скоріше ні	7,0	6,0	6,0	5,2	6,0	6,8	5,3	4,7	10,3	8,0
однозначно ні	2,9	4,6	4,0	3,4	4,9	3,2	4,7	3,2	4,5	7,1
важко відповісти	25,9	19,6	18,6	11,6	11,8	15,2	7,0	11,4	23,0	24,9
не відповіли	0,4	0,3	0,3	0,1	0,6	0,8	0,1	0,0	0,5	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	70,8	16,3	12,9
Центральний регіон	52,5	11,8	35,7
Східний регіон	65,0	13,5	21,5
Південний регіон	51,9	29,1	18,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	53,7	15,4	30,9
30-55 років	62,2	13,8	24,1
56 років і старше	60,8	16,5	22,7

- **Переселенці з інших регіонів України або – якщо Ви переселенець – населення регіону, до якого Ви переселились**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	10,3	9,6	4,7	5,5	4,8	6,1	3,9	3,1	4,0	3,1
скоріше так	26,3	18,6	18,6	12,6	11,9	13,5	13,2	11,3	16,4	18,6
скоріше ні	22,7	25,1	27,9	34,0	32,9	32,3	35,0	38,4	27,8	29,3
однозначно ні	10,2	18,5	20,2	21,1	20,4	14,3	23,6	17,7	14,8	19,3
важко відповісти	30,3	28,1	28,1	26,7	29,2	32,0	24,1	29,0	36,5	29,4
не відповіли	0,2	0,2	0,5	0,2	0,7	1,8	0,2	0,6	0,4	0,3

Примітки. У 2014–2021 рр. альтернатива була такою: **“Населення інших регіонів України, у яких Ви не проживаєте”**.

У 2022–2023 рр. альтернатива була такою: **“Мешканці тих регіонів України, у яких Ви не проживаєте або не проживали до війни”**.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	12,6	65,0	22,4
Центральний регіон	29,7	39,1	31,2
Східний регіон	19,1	47,9	33,1
Південний регіон	18,1	53,5	28,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	22,0	45,9	32,1
30-55 років	21,5	48,8	29,7
56 років і старше	21,9	50,3	27,8

За ознакою переселення (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
постійні мешканці	20,6	49,3	30,1
переселенці	33,7	40,8	25,5

- **Представники тих національностей, до яких Ви не належите**

	Березень 2014 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	7,9	3,7	2,7	4,2	4,1	3,9	2,8	2,5	3,7	3,2
скоріше так	19,4	10,2	10,7	8,8	9,8	12,5	11,2	10,8	16,3	18,5
скоріше ні	26,7	31,5	31,2	35,4	35,5	32,7	32,4	38,8	28,9	27,6
однозначно ні	13,8	24,3	24,3	25,9	21,2	18,7	29,4	20,4	15,9	19,1
важко відповісти	32,2	30,0	30,5	25,5	28,6	30,3	24,0	27,3	34,8	31,5
не відповіли	0,1	0,4	0,6	0,2	0,7	1,8	0,2	0,3	0,4	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	14,4	58,1	27,4
Центральний регіон	33,6	36,9	29,4
Східний регіон	13,8	48,2	38,0
Південний регіон	12,6	55,9	31,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	24,4	45,1	30,5
30-55 років	21,7	46,7	31,6
56 років і старше	20,3	47,7	32,1

За ознакою переселення (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
постійні мешканці	20,7	47,6	31,7
переселенці	33,7	33,7	32,7

- **Опозиційні політичні сили прозахідного спрямування (“Європейська Солідарність”, “Батьківщина”, “Свобода” та ін.)**

	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	13,8	9,6	5,9	9,5
скоріше так	34,5	32,8	22,0	21,9
скоріше ні	15,1	17,5	22,1	21,1
однозначно ні	9,8	6,8	10,9	12,0
важко відповісти	26,8	33,0	38,5	35,2
не відповіли	0,1	0,2	0,5	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	31,2	43,4	25,5
Центральний регіон	26,7	30,5	42,7
Східний регіон	41,4	24,3	34,4
Південний регіон	25,1	44,8	29,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	28,2	31,9	40,0
30-55 років	30,2	34,4	35,4
56 років і старше	35,0	32,5	32,5

- Українська армія

	Лютий 2023 р.	Лютий 2024 р.
однозначно так	56,9	56,8
скоріше так	25,4	25,8
скоріше ні	3,3	4,4
однозначно ні	2,2	2,4
важко відповісти	11,8	9,8
не відповіли	0,4	0,8

Примітка. У 2023 р. альтернатива була такою: “Українська армія, Сили територіальної оборони”.

У регіональному розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	82,7	8,1	9,2
Центральний регіон	87,1	4,0	8,9
Східний регіон	77,8	10,1	12,0
Південний регіон	83,5	7,1	9,4

У віковому розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	83,7	4,0	12,2
30-55 років	83,0	8,6	8,4
56 років і старше	83,1	6,5	10,2

• *Волонтерські організації*

	Травень 2023 р.		Березень 2024 р.	
	по вибірці загалом	серед переселенців	по вибірці загалом	серед переселенців
однозначно так	25,4	14,8	21,0	22,2
скоріше так	30,3	31,8	32,8	43,4
скоріше ні	15,2	13,6	14,8	8,1
однозначно ні	5,9	3,4	8,6	4,0
важко відповісти	22,8	36,4	21,4	20,2
не відповіли	0,3	0,0	1,3	2,0

У регіональному розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	53,1	33,1	13,8
Центральний регіон	58,6	18,8	22,6
Східний регіон	44,7	26,7	28,6
Південний регіон	68,8	15,2	16,0

У віковому розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	55,4	20,9	23,8
30-55 років	55,2	25,1	19,7
56 років і старше	53,4	23,8	22,7

Довідково. У 2014–2022 рр. розподіл відповідей був таким: Українська армія та волонтерські організації, що її підтримують.

	По вибірці в цілому							Донбас (Донецька та Луганська області)						
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	20,4	17,4	14,3	11,3	17,7	12,4	21,1	8,5	7,1	4,7	8,0	5,8	13,1	10,6
скоріше так	32,9	32,5	30,8	31,9	33,6	29,3	30,0	48,4	37,6	44,7	51,1	27,9	19,0	48,2
скоріше ні	13,6	16,1	18,7	19,1	15,5	20,4	17,6	13,2	16,5	18,8	11,4	26,7	32,1	15,3
однозначно ні	7,5	9,2	8,5	8,6	6,9	8,6	6,1	6,6	9,4	14,1	3,4	10,5	8,3	5,9
важко відповісти	25,4	24,3	27,6	28,4	24,9	28,9	24,9	23,0	28,2	17,6	25,0	25,6	23,8	20,0
не відповіли	0,2	0,4	0,1	0,7	1,5	0,4	0,3	0,3	1,2	0,0	1,1	3,5	3,6	0,0

• *Російські війська, окупаційні адміністрації*

	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	32,3	32,4
скоріше так	26,9	29,9
скоріше ні	10,2	8,7
однозначно ні	10,5	11,5
важко відповісти	19,5	17,0
не відповіли	0,6	0,5

У регіональному розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	64,9	25,2	9,9
Центральний регіон	63,3	17,2	19,4
Східний регіон	62,9	16,1	21,0
Південний регіон	54,3	32,3	13,4

У віковому розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	54,1	22,8	23,2
30-55 років	65,6	19,2	15,2
56 років і старше	64,0	20,1	15,8

Довідково. У 2014–2022 рр. розподіл відповідей був таким: Лідери так званих ДНР і ЛНР, командири збройних формувань, що воюють на їхньому боці

	По вибірці в цілому							Донбас (Донецька та Луганська області)						
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.
однозначно так	26,4	13,4	13,2	11,0	10,5	7,9	11,6	18,2	9,4	5,9	5,7	8,1	9,5	5,9
скоріше так	34,3	27,5	27,8	24,1	21,1	25,1	23,2	43,7	35,3	15,3	30,7	19,8	14,3	23,5
скоріше ні	11,2	20,4	18,9	21,8	24,1	19,6	23,2	8,2	23,5	31,8	27,3	25,6	35,7	34,1
однозначно ні	7,2	12,5	13,2	11,1	12,2	15,1	12,6	9,7	14,1	25,9	10,2	18,6	9,5	7,1
важко відповісти	20,8	25,7	26,6	31,5	30,4	32,1	29,4	20,2	16,5	21,2	26,1	24,4	29,8	29,4
не відповіли	0,1	0,4	0,2	0,6	1,7	0,2	0,1	0,0	1,2	0,0	0,0	3,5	1,2	0,0

• **Зрадники, колаборанти**

	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	15,3	17,7
скоріше так	26,7	29,2
скоріше ні	17,4	13,4
однозначно ні	13,3	15,2
важко відповісти	26,2	23,3
не відповіли	1,1	1,3

У регіональному розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	49,1	39,0	12,0
Центральний регіон	48,0	22,8	29,2
Східний регіон	44,9	28,0	27,1
Південний регіон	49,2	33,3	17,5

У віковому розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	40,0	32,7	27,3
30-55 років	49,1	28,8	22,0
56 років і старше	49,9	26,9	23,2

Розподіл відповідей на запитання **“Хто (що) з перелічених вище осіб, органів влади та інших структур найбільше впливає на ситуацію, що склалася?”**, у %

- Президент України В. Зеленський 29,6
- Керівництво Російської Федерації на чолі з В. Путіним 21,4
- Українська армія 21,2
- Верховна Рада України 15,7
- Керівництво США та країн Європейського Союзу 10,7
- Олігархи, політичні та економічні клани 6,3
- Кабінет Міністрів на чолі з Д. Шмигалем 4,9
- Російські війська, окупаційні адміністрації 3,7
- Місцева влада, органи місцевого самоврядування 2,2
- Волонтерські організації 1,6
- Зрадники, колаборанти 1,6
- Директори підприємств (установ, фондів, кооперативів і т. ін.) 0,8
- Правоохоронні структури (поліція, митниця, суди, прокуратура) .. 0,5
- Опозиційні політичні сили прозахідного спрямування
 (“Європейська Солідарність”, “Батьківщина”, “Свобода” та ін.) 0,3
- Переселенці з інших регіонів України або – якщо Ви
 переселенець(-ка) – населення регіону, до якого Ви переселились 0,2

- Представники тих національностей, до яких Ви не належите..... 0,2

Примітка. Дані наведено за результатами контент-аналізу відповідей респондентів на відкрите запитання: *“Отже, Ви вважаєте, що з перелічених вище осіб, органів влади та інших структур найбільше впливає на ситуацію, що склалася”*.

Розподіл відповідей на запитання *“Чи задовольняють Вас результати впливу на ситуацію, що склалася, з боку тих осіб (органів влади, інших структур), які впливають на неї, з Вашого погляду, найбільше?”*, у %

	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
однозначно так	2,0	0,4	1,5	0,7	1,2	0,6	2,0	16,0	12,2
скоріше так	7,2	6,8	5,2	5,9	6,2	7,5	8,6	14,6	16,4
скоріше ні	24,7	31,6	25,5	29,1	31,9	33,4	28,6	19,7	22,6
однозначно ні	48,5	47,7	55,7	48,8	43,0	44,0	46,8	31,6	34,3
важко відповісти	14,9	11,4	11,7	14,9	16,3	14,3	13,5	17,4	14,0
не відповіли	2,7	2,1	0,4	0,5	1,3	0,3	0,5	0,7	0,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	20,4	67,7	11,9
Центральний регіон	36,6	49,0	14,3
Східний регіон	20,7	65,8	13,5
Південний регіон	37,0	44,1	18,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Важко відповісти
18-29 років	34,9	50,4	14,8
30-55 років	26,9	58,6	14,5
56 років і старше	27,5	59,3	13,1

**Динаміка задоволеності респондентів результатами впливу
на ситуацію, що склалася, з боку тих осіб (органів влади, ін. структур),
які впливають на неї, з їхнього погляду, найбільше, у %**

	Задоволені (однозначно так + скоріше так)									Не задоволені (скоріше ні + однозначно ні)									Важко відповісти										
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.		
Директори підприємств (установ, фондів, кооперативів і т. ін.)	19,4	22,2	8,8	11,8	22,6	37,9	13,7	22,2	33,3	67,8	61,1	76,5	70,6	51,7	55,1	55,2	55,6	66,7	12,9	19,7	14,7	17,6	25,8	6,9	31,0	22,2	0,0		
Місцева влада, органи місцевого самоврядування	6,8	26,0	17,2	26,0	18,4	18,0	17,5	20,7	11,5	69,5	60,0	66,7	44,9	50,7	70,1	59,7	56,9	73,1	23,7	14,0	16,1	29,0	30,8	12,0	22,8	22,4	15,4		
Верховна Рада України	8,1	4,2	4,1	5,0	5,5	6,6	7,9	17,0	7,5	76,0	83,0	82,7	78,8	78,8	75,3	76,1	62,3	76,9	15,9	12,8	13,1	16,1	15,6	18,1	16,0	20,8	15,6		
Кабінет Міністрів України	15,1	4,3	4,3	6,5	5,6	10,5	6,8	13,1	10,2	70,6	87,7	86,7	78,2	76,1	77,8	74,2	67,9	67,7	14,3	8,0	9,0	15,2	18,3	11,7	18,9	19,0	22,0		
Президент України	13,6	9,5	3,9	3,2	5,9	11,4	18,3	42,0	35,0	65,0	77,2	83,2	82,3	80,2	70,1	62,7	33,5	45,5	21,3	13,4	12,9	14,5	13,9	18,5	19,1	24,6	19,5		
Правоохоронні струк- тури (поліція, митниця, суди, прокуратура)	2,7	4,5	6,8	7,0	8,8	2,8	11,3	0,0	33,3	81,1	77,3	77,3	76,7	61,8	84,5	76,3	60,0	66,6	16,2	18,2	15,9	16,3	29,4	12,7	12,5	40,0	0,0		
Керівництво Російської Федерації на чолі з В. Путіним	2,0	1,6	4,1	2,1	2,2	0,8	0,5	0,6	1,6	89,5	90,5	89,2	84,5	85,6	91,0	95,7	88,6	87,8	8,4	7,9	6,8	13,4	12,2	8,1	3,9	10,7	10,6		
Керівництво США та країн Європейського Союзу	3,8	6,0	6,0	10,3	11,6	7,0	12,5	27,3	14,9	85,9	85,5	79,7	74,2	75,0	73,3	81,9	54,5	68,8	10,3	8,4	14,3	15,5	13,3	19,8	5,6	18,2	16,4		
Українська армія	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	75,8	75,5	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	8,7	11,9	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	не було у списк у	15,5	12,6	
Волонтерські	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	60,8	73,7	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	4,3	15,8	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	не було у	34,8	10,5

	Задоволені (однозначно так + скоріше так)								Не задоволені (скоріше ні + однозначно ні)								Важко відповісти											
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.	
організації	список у	список у	список у	список у	список у	список у	список у			список у	список у	список у	список у	список у	список у	список у			список у	список у	список у	список у	список у	список у	список у	список у		
Російські війська, окупаційні адміністрації	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	0,0	4,5	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	85,7	93,2	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	14,3	2,3
Олігархи, політичні та економічні клани	1,3	1,9	3,1	2,2	0,4	1,3	1,3	4,1	8,0	94,8	92,3	91,0	87,8	93,4	89,9	88,7	89,2	85,4	3,9	5,8	5,8	10,0	6,2	8,8	10,0	6,8	6,7	
Зрадники, колаборанти	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	0,0	26,4	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	78,5	63,2	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	21,4	10,5
Опозиційні політичні сили прозахідного спрямування (“Європейська Солідарність”, “Батьківщина”, “Свобода” та ін.)	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	4,6	9,1	0,0	0,0	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	90,9	81,8	100	100	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	не було у списку	4,6	9,1	0,0	0,0	
Переселенці з інших регіонів України або – якщо Ви переселенець – населення регіону, до якого Ви переселились *	2,9	6,7	0,0	8,3	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	91,2	86,7	81,3	70,8	62,5	99,9	100	0,0	100	5,9	6,7	18,8	20,8	31,3	0,1	0,0	0,0	0,0	
Представники тих національностей, до яких Ви не належите	0,0	10,0	0,0	9,1	0,0	0,0	12,5	не було у списку	50,0	88,2	80,0	89,4	63,7	63,7	99,8	87,5	не було у списку	50,0	11,8	10,0	10,5	27,3	36,4	0,2	0,0	не було у списку	0,0	
Політичні сили, зорієнтовані на Росію (“Опозиційна платформа – За життя”, “Наші” та ін.)	3,9	2,9	0,0	5,3	7,1	5,9	8,3	не було у списку	не було у списку	88,3	91,1	90,0	79,0	50,0	94,1	83,4	не було у списку	не було у списку	7,8	5,9	10,0	15,8	42,9	0,0	8,3	не було у списку	не було у списку	

	Задоволені (однозначно так + скоріше так)									Не задоволені (скоріше ні + однозначно ні)									Важко відповісти								
	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.	Грудень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
Лідери так званих ДНР та ЛНР, командири збройних формувань, що воюють на їхньому боці	2,2	11,8	11,1	9,5	0,0	20,0	0,0	не було у списку	не було у списку	90,3	82,3	77,8	76,1	71,4	80,0	100,0	не було у списку	не було у списку	7,5	5,9	11,1	14,3	28,6	0,0	0,0	не було у списку	не було у списку
Українська армія та волонтерські організації, що її підтримують	49,3	31,0	43,7	17,8	29,2	37,5	55,2	не було у списку	не було у списку	32,3	48,2	40,7	53,5	41,6	50,1	30,5	не було у списку	не було у списку	18,5	20,7	15,6	28,6	29,2	12,5	14,4	не було у списку	не було у списку
Мафія	0,0	6,0	0,0	1,9	1,9	3,6	3,2	не було у списку	не було у списку	93,3	88,1	87,1	80,6	75,9	88,0	92,7	не було у списку	не було у списку	6,7	6,0	12,8	17,5	22,2	8,4	4,2	не було у списку	не було у списку
Іноземний капітал	5,9	10,7	7,0	13,6	4,0	4,9	4,2	не було у списку	не було у списку	81,4	69,6	79,1	69,7	72,0	87,9	85,4	не було у списку	не було у списку	12,8	19,6	13,9	16,7	24,0	7,3	10,4	не було у списку	не було у списку

* До 2023 р. – “Населення інших регіонів України, в яких Ви не проживаєте”. До 2024 р. – “Мешканці тих регіонів України, в яких Ви не проживаєте або не проживали до війни”.

На основі відповідей респондентів на наведені вище запитання в процесі моніторингу визначається рівень соціальної напруженості в суспільстві. Показник соціальної напруженості (**N**) обчислюється за формулою:

$$N = O + (O_1 + O_2) / 2 + iV + jW,$$

де **O** – загальне невдоволення респондентів наявною в суспільстві ситуацією; **O₁** – ретроспективна оцінка минулого стану ситуації чи тієї ситуації, яка їй передувала; **O₂** – прогнозна оцінка майбутнього стану ситуації чи тієї ситуації, що має прийти їй на зміну; **V** – невдоволення респондентів можливостями свого впливу на ситуацію; **i** – ступінь інтернальності респондента, який зумовлює значущість для нього власного впливу на ситуацію; **W** – невдоволення діями тих персоніфікованих соціальних сил, які, за уявленнями респондентів, здатні впливати на ситуацію; **j** – приписуваний респондентом тим чи тим персоніфікованим соціальним силам ступінь зовнішнього впливу на ситуацію.

Інтегральні значення показника соціальної напруженості, які наведено в розміщеній нижче таблиці, підраховуються за 21-бальною шкалою від – 10 до +10 балів.

Динаміка соціальної напруженості в Україні у 2014–2024 роках

	По Україні в цілому	Захід	Центр	Схід	Південь
Грудень 2014	3,08	2,34	3,18	3,26	3,66
Грудень 2015	3,19	2,86	3,05	3,8	2,8
Лютий 2017	3,5	2,87	3,55	3,54	4,44
Лютий 2018	2,93	2,51	2,5	3,82	3,37
Квітень 2019	2,01	0,88	1,99	3,31	1,2
Лютий 2021	2,46	2,63	2,05	2,58	3,29
Лютий 2022	2,61	2,72	2,43	3,28	0,75
Травень 2023	1,73	1,76	1,59	1,82	2,01
Лютий 2024	2,21	2,77	2,03	2,03	2,19

Примітка. Теоретичні засади визначення показника соціальної напруженості див. у: Слюсаревський М. М. Соціальна напруженість: теоретична модель необхідних і достатніх показників // Наук. студії із соц. та політ. психології: 36. статей / АПН України, Ін-т соц. та політ. психології. – К.: Сталь, 2002. – Вип. 5 (8). – С. 3–24; його ж. Діагностика, прогнозування та коригування соціальної напруженості: концептуальна модель // Наук. студії із соц. та політ. психології: 36. статей / АПН України, Ін-т соц. та політ. психології. – К.: Міленіум, 2007. – Вип. 18 (21). – С. 49–69.

Розподіл відповідей на запитання *“Якби у зв’язку із закінченням повноважень чинного Президента було вирішено провести в Україні президентські вибори і на них балотувалися перелічені нижче особи, то за кого б із них Ви проголосували?”*, у %

- Валерій Залужний..... 23,6
- Володимир Зеленський..... 20,9
- Петро Порошенко..... 8,3
- Сергій Притула 3,2
- Юлія Тимошенко..... 2,3
- Олексій Арестович 0,8
- інший 2,7
- не пішов би голосувати..... 12,0
- важко відповісти..... 26,2

У регіональному розрізі:

	Західний регіон	Централь- ний регіон	Східний регіон	Південний регіон
Валерій Залужний	23,6	28,3	18,4	19,7
Володимир Зеленський	17,9	16,4	26,4	29,9
Петро Порошенко	6,8	11,5	7,1	2,4
Сергій Притула	3,8	2,9	3,7	1,6
Юлія Тимошенко	1,9	1,9	4,0	0,8
Олексій Арестович	0,0	0,8	0,9	1,6
інший	2,3	2,7	1,8	5,5
не пішов би голосувати	19,4	10,5	8,6	11,0
важко відповісти	24,3	24,9	29,1	27,6

У віковому розрізі:

	18-19 років	30-55 років	56 років і старше
Валерій Залужний	26,4	21,0	25,1
Володимир Зеленський	18,3	22,8	20,1
Петро Порошенко	4,5	8,3	10,4
Сергій Притула	4,9	3,0	2,5
Юлія Тимошенко	1,6	2,4	2,7
Олексій Арестович	2,4	0,4	0,2
інший	3,7	1,8	3,2
не пішов би голосувати	9,8	10,3	15,1
важко відповісти	28,5	30,0	20,8

Розподіл відповідей на запитання **“Прибічником якої релігійної конфесії Ви себе вважаєте?”**, у %

	Березень 2014 р.	Вересень 2016 р.	Вересень 2018 р.	Лютий 2019 р.	Квітень 2019 р.	Вересень 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
Православної Церкви України	27,9	32,6	31,0	38,3	40,3	45,2	44,5	49,6	57,2
Української Православної Церкви (Московського патріархату)	31,6	23,0	22,0	20,2	21,8	21,3	23,6	14,5	5,9
Української греко-католицької церкви	6,2	8,7	7,2	6,3	7,2	8,6	6,9	9,9	8,6
Римсько-католицької церкви	0,7	1,1	1,0	1,8	1,2	1,7	1,6	1,0	1,8
іншої	4,2	4,3	4,9	2,6	1,7	3,0	1,9	1,8	2,3
не вважаю себе прибічником жодної з конфесій	28,6	29,2	33,5	29,7	26,3	20,1	20,5	22,8	22,8
не відповіли	0,7	1,0	0,3	1,2	1,4	0,2	0,9	0,4	1,4

Розподіл відповідей на запитання **“Якою є мова Вашого повсякденного спілкування?”**, у %

	Грудень 2014 р.	Березень 2014 р.	Грудень 2015 р.	Жовтень 2015 р.	Лютий 2017 р.	Лютий 2018 р.	Лютий 2019 р.	Квітень 2019 р.	Лютий 2021 р.	Лютий 2022 р.	Травень 2023 р.	Березень 2024 р.
українська	43,6	44,7	43,8	46,3	44,9	48,0	42,9	45,9	48,5	52,6	55,7	61,3
російська	28,8	32,3	20,5	25,3	22,6	22,5	25,1	22,7	21,4	17,6	13,3	7,5
українська і російська однаковою мірою	25,4	21,5	33,8	26,8	30,8	28,4	29,9	30,6	28,6	28,3	30,2	30,3
інша	1,3	0,6	1,1	1,3	0,7	0,7	1,2	0,6	1,1	0,3	0,4	0,9
не відповіли	0,9	1,0	0,8	0,4	1,1	0,4	0,8	0,2	0,4	1,1	0,4	0,0

Коментар

- У березні 2024 р. лише чверть респондентів (24,6%) оцінили соціально-економічну та політичну ситуацію, у якій проходить їхнє життя, як цілком нормальну або нормальну. Для понад половини опитаних (56,1%) нинішня ситуація є поганою або дуже поганою. Оцінка нинішньої ситуації залишилася майже незмінною порівняно з попереднім роком, коли як погану або дуже погану її оцінювали ті ж 56%, а як нормальну або цілком нормальну – 26,8%.

- Фінансове становище респондентів теж не зазнало істотних змін. Близько 38% опитаних повідомляють, що грошей їм вистачає лише на найнеобхідніше (цей показник є фактично незмінним протягом останніх 10 років). Третині респондентів (33,8%) грошей вистачає ледь-ледь або не вистачає зовсім. Варто зазначити, що, попри певні коливання, частка найбільш необхідних серед респондентів неухильно знижується впродовж останніх 10 років.

- Третина респондентів (33,6%) загалом задоволені своїм нинішнім життям. Це трохи більше, ніж рік тому (31%), але менше, ніж у передвоєнні роки (41,4% у 2019 р., 41,8% – у 2021 р.). Не задоволені життям 42,4% опитаних (47,7% у 2023 р.), і ще чверть (23,7%) не мають чіткої відповіді. Рівень задоволеності життям різниться залежно від регіону проживання: якщо на Заході кількість задоволених і не задоволених життям є рівною (41,3% і 40,4% відповідно), то на Півдні частка задоволених майже удвічі нижча за частку тих, хто не задоволений життям (29,9% і 52% відповідно). Задоволеність життям знижується з віком.

- Хоч різкого погіршення в оцінках поточної ситуації та рівня задоволеності життям не зафіксовано, майже три чверті респондентів (73,2%) вважають, що раніше життя було кращим, ніж тепер. Це більше, ніж було у 2023 р. (69,2%), і більше, ніж будь-коли за останні 10 років спостережень. Також помітно знизилися оптимістичні очікування щодо майбутнього. Лише чверть респондентів (25,4%) нині погоджуються з тим, що надалі ситуація буде змінюватися на краще. Понад 42% не очікують покращень, і ще 32,4% не мають чіткої відповіді. Рік тому плекала надії на покращення третина респондентів (34,8%). Водночас очікування щодо майбутнього є різними в регіональному розрізі. Найбільш песимістично налаштовані мешканці Центру: лише 18,4% з них вважають, що ситуація загалом змінюватиметься на краще, і майже половина (49,4%) так не вважають. Найоптимістичнішими є респонденти південних областей: очікують покращення 44,1% з них і 34,7% – не очікують.

- Близько 55% респондентів скоріше або зовсім не задоволені можливостями свого впливу на соціально-економічну і політичну ситуацію, у якій проходить їхнє життя, і лише 16% – задоволені (цілком або скоріше). Варто зазначити, що співвідношення тих, хто відчувається спроможним впливати на ситуацію в країні, і неспроможних є майже незмінним упродовж останніх 10 років, і повномасштабне російське вторгнення тут нічого принципово не змінило.

- Найбільш впливовою постаттю респонденти традиційно вважають Президента України. На запитання, чи справляє він істотний вплив (позитивний або негативний) на ситуацію в країні, 86% дали ствердну відповідь (60% – однозначно так, 26% – скоріше так). Другою за рівнем впливовості інституцією є українська армія (82,6%). Потім у порядку зниження сприйманої спроможності чинити істотний вплив на ситуацію в країні йдуть Верховна Рада України (80%) і Кабінет Міністрів України (74,1%). Олігархів і представників політичних та економічних кланів вважають впливовими менш як 60% респондентів (у 2022 р. цей показник становив 80,6%). Вплив місцевої влади визнають теж близько 60% респондентів.

- На думку респондентів, ситуація в Україні перебуває під потужним впливом зовнішніх агентів. Такий вплив чинять керівництво США, ЄС (76,4%) і країни-агресора (74,6%), а також російські війська та окупаційні адміністрації (62,4%).

- Понад половину респондентів (53,8%) вважають волонтерські організації спроможними впливати на ситуацію в країні, причому серед переселенців цей показник є значно вищим – 65,6%. Правоохоронні структури як впливові оцінюють 54% опитаних. Усе менша частка респондентів рік від року визнає спроможність впливати на ситуацію в країні за опозиційними силами прозахідної спрямованості: 48,3% – у 2021 р., 42,4% – у 2022 р., 37,9% – у 2023 р., 31,5% – у 2024 р.

- Водночас як відповідь на відкрите запитання «Хто (що) з перелічених вище осіб, органів влади та інших структур найбільше впливає на ситуацію, що склалася?» майже 30% респондентів обрали Президента України В. Зеленського, 21,4% – керівництво країни-агресора на чолі з В. Путіним, 21,2% – українську армію, 15,7% – Верховну Раду України, 10,7% – керівництво США та ЄС, 6,3% – олігархів. Кабінет Міністрів згадали менш як 5% респондентів, волонтерські організації – менш як 2%, правоохоронців і опозицію – менш як 1%. Можна припустити, що такий розподіл думок більш точно відображає сприймання українським суспільством актуального політичного впливу.

- Варто зазначити, що майже 30% респондентів задоволені результатами такого впливу (30,4% у 2023 р.), тоді як у роки, що передували повномасштабному вторгненню, цей показник коливався в межах 7-10%. Невдоволені результатами впливу на ситуацію близько 57% – трохи більше, ніж у 2023 р. (50,3%), але значно менше, ніж у попередні роки.

- Розрахований показник соціальної напруженості у 2024 р. є вищим, ніж торік, – 2,21 проти 1,73 відповідно. Водночас рівень напруженості поки що залишається далеким від пікових значень, зафіксованих у 2014–2017 роках, коли він сягав позначки у 3-3,5.

2. Ідеологічні преференції та світоглядні орієнтири громадян

У цьому розділі наведено розподіли відповідей (у %), що відображають згоду чи незгоду респондентів з низкою суджень, узятих з друкованих засобів масової інформації різного спрямування та інтернету. Ці судження було вміщено в анкеті практично без змін або з незначними змінами суто редакційного характеру.

2.1. Питання української державності, мовної політики, декомунізації, геополітичного вибору України

Хоч на шляху нашої державності багато перешкод, я все одно вважаю: Україна повинна бути незалежною

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	76,9	4,4	18,6	0,1
Грудень 2015 р.	80,5	4,5	14,9	0,2
Лютий 2017 р.	72,4	7,4	19,7	0,4
Лютий 2018 р.	74,0	6,5	19,4	0,2
Лютий 2019 р.	82,5	3,5	13,7	0,3
Лютий 2021 р.	76,7	5,1	17,9	0,3
Лютий 2022 р.	79,2	3,9	16,9	0,0
Травень 2023 р.	85,6	3,3	11,0	0,1
Березень 2024 р.	85,8	3,7	10,5	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	93,5	0,8	5,7
Центральний регіон	90,4	1,9	7,7
Східний регіон	78,8	4,6	16,6
Південний регіон	70,9	14,2	15,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	82,9	5,7	11,4
30-55 років	85,5	3,6	10,9
56 років і старше	87,8	2,7	9,5

Незалежність України не принесла нам нічого доброго

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	22,5	50,9	26,4	0,2
Грудень 2015 р.	23,9	50,3	25,2	0,6
Лютий 2017 р.	23,2	47,0	29,0	0,7
Лютий 2018 р.	26,6	45,3	27,6	0,6
Лютий 2019 р.	22,2	50,6	26,6	0,5
Лютий 2021 р.	21,2	53,5	25,1	0,3
Лютий 2022 р.	16,0	58,1	25,9	0,0
Травень 2023 р.	5,3	69,8	24,7	0,2
Березень 2024 р.	10,0	67,6	22,3	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	6,5	81,3	12,2
Центральний регіон	6,1	72,3	21,6
Східний регіон	11,0	56,7	32,2
Південний регіон	29,1	50,4	20,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	7,3	74,4	18,3
30-55 років	9,3	68,7	22,1
56 років і старше	12,2	63,0	24,8

Привести країну до процвітання здатні українські патріоти. Відродження національної самосвідомості дасть Україні змогу стати могутньою державою

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	60,6	16,6	22,6	0,2
Грудень 2015 р.	59,6	15,0	25,3	0,2
Лютий 2017 р.	52,7	19,9	26,6	0,6
Лютий 2018 р.	51,6	18,4	29,6	0,4
Лютий 2019 р.	53,0	16,6	30,0	0,4
Лютий 2021 р.	50,9	13,7	35,4	0,0
Лютий 2022 р.	56,4	14,8	28,8	0,0
Травень 2023 р.	72,2	9,3	18,2	0,3
Березень 2024 р.	75,3	6,0	18,6	0,1

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: “Вивести країну з кризи здатні українські патріоти. Відродження національної самосвідомості дасть Україні змогу стати могутньою державою”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	85,5	1,9	12,6
Центральний регіон	68,6	6,3	25,1
Східний регіон	74,8	7,7	17,5
Південний регіон	81,1	9,4	9,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	76,0	6,9	17,1
30-55 років	74,6	5,4	20,0
56 років і старше	75,8	6,3	17,8

Найнебезпечнішим ворогом народу України, його державності та демократії залишається націоналізм

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	29,8	45,3	24,8	0,1
Грудень 2015 р.	27,2	42,8	29,6	0,5
Лютий 2017 р.	30,7	34,3	34,6	0,4
Лютий 2018 р.	33,6	29,9	35,8	0,7
Лютий 2019 р.	30,7	32,6	36,2	0,5
Лютий 2021 р.	26,8	34,7	38,1	0,4
Лютий 2022 р.	24,0	43,4	32,6	0,1
Травень 2023 р.	14,6	60,4	24,8	0,2
Березень 2024 р.	12,1	58,8	29,0	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	6,1	74,8	19,1
Центральний регіон	10,5	57,5	32,0
Східний регіон	15,6	50,3	34,0
Південний регіон	22,0	52,8	25,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	11,0	58,1	30,9
30-55 років	11,3	59,7	29,0
56 років і старше	13,8	58,2	28,0

У незалежній Україні і державною, й офіційною може бути тільки одна мова – українська

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	53,3	28,4	18,2	0,1
Грудень 2015 р.	57,4	26,1	16,4	0,1
Лютий 2017 р.	57,1	25,4	17,4	0,1
Лютий 2018 р.	53,9	28,2	17,6	0,2
Лютий 2019 р.	53,5	28,8	17,6	0,1
Лютий 2021 р.	59,4	25,0	15,5	0,1
Лютий 2022 р.	61,0	25,8	12,8	0,3
Травень 2023 р.	72,2	14,6	13,0	0,3
Березень 2024 р.	77,2	11,2	11,4	0,2

У регіональному розрізі (2014–2022 рр.):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон			
2014 р.	82,9	5,8	11,3
2015 р.	84,0	5,6	10,4
2017 р.	71,5	16,1	12,4
2018 р.	75,2	7,9	16,9
2019 р.	73,8	10,9	15,4
2021 р.	85,0	4,9	10,2
2022 р.	84,3	8,8	6,9
2023 р.	91,2	2,2	6,6
2024 р.	90,8	3,4	5,7
Центральний регіон			
2014 р.	63,8	16,9	19,2
2015 р.	62,5	23,6	13,9
2017 р.	59,6	21,3	19,1
2018 р.	61,0	22,5	16,5
2019 р.	60,9	21,4	17,7
2021 р.	65,4	19,8	14,8
2022 р.	66,5	17,6	15,9
2023 р.	74,4	11,9	13,7
2024 р.	82,6	8,2	9,2
Східний регіон			
2014 р.	32,2	47,4	20,4
2015 р.	38,2	39,1	22,6
2017 р.	49,4	32,5	18,0
2018 р.	36,0	43,0	21,1
2019 р.	38,4	42,5	19,1
2021 р.	40,1	42,2	17,7
2022 р.	43,7	40,7	15,6
2023 р.	58,8	25,9	15,3
2024 р.	65,3	16,3	18,4
Південний регіон			
2014 р.	31,1	48,1	20,9
2015 р.	35,8	42,5	21,6
2017 р.	40,0	40,0	20,0
2018 р.	34,1	51,1	14,8
2019 р.	26,7	54,8	18,5
2021 р.	37,3	39,6	23,1
2022 р.	42,7	50,5	6,8
2023 р.	54,8	25,9	19,3
2024 р.	60,6	26,0	13,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	75,5	12,7	11,8
30-55 років	77,4	11,1	11,5
56 років і старше	78,3	10,6	11,1

Українсько-російську двомовність треба закріпити в Конституції

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	30,3	42,3	27,0	0,4
Грудень 2015 р.	28,1	46,7	25,0	0,2
Лютий 2017 р.	25,8	47,0	27,1	0,2
Лютий 2018 р.	33,9	39,3	26,5	0,2
Лютий 2019 р.	30,8	42,0	26,7	0,4
Лютий 2021 р.	27,6	46,1	26,3	0,0
Лютий 2022 р.	25,1	51,7	23,1	0,1
Травень 2023 р.	10,5	66,8	22,6	0,2
Березень 2024 р.	11,1	70,1	18,7	0,2

У регіональному розрізі (2014–2023 рр.):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон			
2014 р.	5,1	77,3	17,6
2015 р.	10,9	65,2	24,0
2017 р.	10,2	65,4	24,4
2018 р.	16,2	51,9	32,0
2019 р.	10,9	62,2	27,0
2021 р.	7,1	81,6	11,2
2022 р.	9,5	75,0	15,5
2023 р.	2,9	85,4	11,7
2024 р.	3,8	82,8	13,4
Центральний регіон			
2014 р.	23,0	43,7	33,2
2015 р.	18,9	55,9	25,2
2017 р.	18,3	52,4	29,3
2018 р.	21,7	48,8	29,5
2019 р.	24,4	49,2	26,4
2021 р.	22,0	49,0	29,0
2022 р.	16,1	53,9	30,0
2023 р.	8,5	62,9	28,6
2024 р.	9,2	78,2	12,6
Східний регіон			
2014 р.	43,2	28,0	28,8
2015 р.	45,9	27,4	26,8
2017 р.	41,1	35,5	23,4
2018 р.	52,2	26,5	21,3
2019 р.	39,2	28,6	32,2
2021 р.	42,2	28,6	29,2
2022 р.	40,7	39,5	19,8
2023 р.	18,9	64,0	17,1
2024 р.	13,5	55,7	30,8
Південний регіон			

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
2014 р.	61,5	20,0	18,5
2015 р.	49,3	28,4	22,4
2017 р.	44,4	21,5	34,1
2018 р.	65,2	15,6	19,3
2019 р.	71,9	13,3	14,8
2021 р.	50,7	9,7	39,6
2022 р.	47,6	29,1	23,3
2023 р.	15,6	48,9	35,6
2024 р.	26,8	51,2	22,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	9,8	72,7	17,6
30-55 років	10,5	69,6	19,8
56 років і старше	12,4	69,5	18,1

Позбутися колоніального минулого – неодмінна умова прогресу нашого суспільства, слід продовжувати декомунізацію і дерусифікацію України

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	61,1	14,4	24,5	0,0
Березень 2024 р.	70,6	7,6	21,7	0,1

Довідково. У 2000–2022 рр. кількість згодних/незгодних із судженням “Позбутися комуністичного минулого – важлива й неодмінна умова прогресу нашого суспільства, слід продовжувати декомунізацію України” була такою (у %):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2015 р.	37,1	39,2	23,2	0,5
Лютий 2017 р.	26,7	44,4	28,4	0,5
Лютий 2018 р.	42,8	25,2	31,6	0,3
Лютий 2019 р.	41,9	27,3	30,2	0,6
Лютий 2021 р.	47,8	20,6	31,4	0,3
Лютий 2022 р.	44,8	28,6	26,6	0,1

Примітка. До 2021 р. судження формулювалося так: “Позбутися комуністичного минулого – важлива й неодмінна умова прогресу нашого суспільства”.

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	74,8	3,1	22,1
Центральний регіон	75,1	6,9	18,0
Східний регіон	60,4	11,7	27,9
Південний регіон	71,7	9,4	18,9

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	76,4	5,7	17,9
30-55 років	71,8	7,3	20,8
56 років і старше	66,1	9,0	24,8

Україна – європейська держава і має прямувати в Європу

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	58,8	15,9	25,1	0,2
Грудень 2015 р.	56,4	16,8	26,8	0,0
Лютий 2017 р.	51,7	20,8	27,4	0,1
Лютий 2018 р.	53,9	17,1	28,7	0,2
Лютий 2019 р.	58,8	15,4	25,4	0,4
Лютий 2021 р.	63,1	16,5	20,4	0,0
Лютий 2022 р.	57,9	15,9	26,0	0,2
Травень 2023 р.	76,3	6,5	16,9	0,3
Березень 2024 р.	70,6	8,8	20,6	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	78,7	7,2	14,1
Центральний регіон	76,8	4,2	19,0
Східний регіон	58,9	12,9	28,2
Південний регіон	60,6	18,9	20,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	76,4	7,3	16,3
30-55 років	70,4	9,5	20,0
56 років і старше	67,6	8,8	23,6

Європейський Союз – красивий міраж, до якого нам не дійти ніколи

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	35,8	35,2	28,8	0,2
Грудень 2015 р.	34,4	37,2	28,2	0,2
Лютий 2017 р.	39,9	28,0	31,8	0,3
Лютий 2018 р.	39,4	30,0	30,4	0,2
Лютий 2019 р.	33,2	37,2	29,1	0,5
Лютий 2021 р.	32,5	37,5	29,9	0,0
Лютий 2022 р.	29,6	40,0	30,3	0,1
Травень 2023 р.	17,5	51,1	31,2	0,2
Березень 2024 р.	22,8	40,5	36,7	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	20,9	49,4	29,7
Центральний регіон	19,7	41,0	39,3
Східний регіон	23,9	32,8	43,3
Південний регіон	35,7	39,7	24,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	17,1	49,6	33,3
30-55 років	22,7	40,6	36,8
56 років і старше	26,1	35,4	38,5

Необхідно якнайшвидше припинити війну, провести референдум і відновити союз братніх радянських народів

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	12,4	63,6	24,0	0,1
Грудень 2015 р.	16,5	60,2	23,2	0,1
Лютий 2017 р.	9,0	64,0	26,9	0,2
Лютий 2018 р.	14,6	54,8	30,5	0,2
Лютий 2019 р.	13,4	60,2	26,1	0,3
Лютий 2021 р.	12,0	63,1	24,8	0,1
Лютий 2022 р.	9,5	65,1	25,4	0,0
Травень 2023 р.	9,0	73,6	17,3	0,1
Березень 2024 р.	6,6	76,9	16,5	0,0

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: “Необхідно якнайшвидше провести референдум і відновити союз братніх радянських народів”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	1,5	87,1	11,4
Центральний регіон	4,8	83,3	11,9
Східний регіон	5,5	67,5	27,0
Південний регіон	26,8	55,9	17,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	7,7	76,8	15,4
30-55 років	5,0	77,2	17,9
56 років і старше	7,9	76,6	15,5

Надходження західноєвропейських та американських інвестицій є неодмінною умовою відновлення України в повоєнний період

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	49,9	16,2	33,6	0,3
Грудень 2015 р.	39,2	25,3	35,3	0,2
Лютий 2017 р.	35,6	25,8	38,2	0,3
Лютий 2018 р.	32,1	27,8	39,7	0,3
Лютий 2019 р.	39,0	22,6	38,0	0,3
Лютий 2021 р.	39,8	23,1	36,9	0,2
Лютий 2022 р.	41,4	21,7	36,8	0,1
Травень 2023 р.	70,6	6,6	22,7	0,1
Березень 2024 р.	73,2	5,7	21,0	0,0

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: *“Надходження західноєвропейських та американських інвестицій є необхідною умовою успішного виходу України з кризи”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	80,5	1,9	17,6
Центральний регіон	77,0	4,0	19,0
Східний регіон	64,4	7,7	27,9
Південний регіон	66,9	15,0	18,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	72,4	8,5	19,1
30-55 років	76,5	4,6	18,9
56 років і старше	70,0	5,4	24,5

Якби в Україну замість війни прийшов російський капітал, ожила б економіка, люди мали б роботу й зарплату – як у Росії

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	15,8	53,9	30,1	0,2
Грудень 2015 р.	19,7	51,0	28,9	0,4
Лютий 2017 р.	14,9	48,4	36,2	0,5
Лютий 2018 р.	17,1	44,3	38,3	0,3
Лютий 2019 р.	16,9	46,3	36,3	0,5
Лютий 2021 р.	12,6	54,4	32,9	0,2
Лютий 2022 р.	9,9	63,6	26,6	0,0
Травень 2023 р.	6,0	71,3	22,6	0,1
Березень 2024 р.	6,4	73,9	19,6	0,1

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: *“Якби в Україну прийшов російський капітал, ожила б економіка, люди мали б роботу й зарплату – як у Росії”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	1,1	86,6	12,2
Центральний регіон	4,4	77,0	18,6
Східний регіон	8,9	65,0	26,1
Південний регіон	18,9	59,1	22,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	5,7	75,2	19,1
30-55 років	5,2	76,2	18,7
56 років і старше	8,4	70,7	21,0

Незважаючи ні на що, події в Україні загалом розвиваються в правильному напрямі

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	32,9	33,6	33,4	0,2
Грудень 2015 р.	32,2	32,7	34,6	0,4
Лютий 2017 р.	20,2	46,0	33,5	0,2
Лютий 2018 р.	20,9	48,5	30,3	0,2
Лютий 2019 р.	26,4	42,2	30,6	0,8
Лютий 2021 р.	29,1	28,4	42,5	0,1
Лютий 2022 р.	29,3	33,8	36,8	0,1
Травень 2023 р.	50,8	13,8	35,2	0,2
Березень 2024 р.	33,8	24,5	41,3	0,5

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	31,4	27,2	41,4
Центральний регіон	23,4	28,2	48,4
Східний регіон	45,5	15,4	39,1
Південний регіон	48,8	29,1	22,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	35,9	26,1	38,0
30-55 років	31,1	22,7	46,2
56 років і старше	36,1	25,9	38,1

Переименованием улиц, заборонаю російської культури, руйнуванням її пам'яток влада намагається прикрити свою неспроможність вирішувати нагальні завдання як воєнного, так і мирного часу

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	24,4	40,3	35,3	0,0
Березень 2024 р.	32,3	32,7	34,8	0,3

Довідково. У 2015–2018 рр. кількість згодних/незгодних із судженням “Проводячи так звану декомунізацію, влада намагається приховати свою неспроможність вирішувати набагато важливіші проблеми” була такою (у %):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2015 р.	64,5	19,0	16,3	0,2
Лютий 2017 р.	66,7	15,7	17,4	0,2
Лютий 2018 р.	66,2	11,7	21,9	0,2

Примітка. У 2015 р. і 2017 роках судження формулювалося так: “*Переименовувачи міста і вулиці, влада намагається приховати свою неспроможність вирішувати набагато важливіші проблеми*”.

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	31,4	40,6	28,0
Центральний регіон	40,3	23,3	36,5
Східний регіон	24,8	33,7	41,4
Південний регіон	24,4	49,6	26,0

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	28,6	35,5	35,9
30-55 років	32,5	34,1	33,3
56 років і старше	34,4	29,6	36,0

Коментар

● Підтримка громадянами державної незалежності протягом усього періоду після Революції Гідності перебувала на стабільно високому рівні як загалом в Україні, так і в усіх регіонах. На момент останнього опитування 85,8% респондентів по вибірці загалом (90,4 % – у Центрі, 93,5% – на Заході) дотримувалися переконання: хоч на шляху нашої державності багато перешкод, Україна має бути незалежною. Проти цієї тези висловилися лише 3,7% респондентів, вагалися з відповіддю 10,5%. Ту ж саму тенденцію продемонструвало й співвідношення згодних/незгодних з протилежним за змістом твердженням: «Незалежність України не принесла нам нічого доброго».

Частка тих, хто погоджувався з ним, однак, у 2024 р. зросла порівняно із 2023 р. з 5,3% до 10%. При цьому що молодші були респонденти, то частіше висловлювалися вони на користь незалежності України.

- Думку про те, що привести країну до процвітання здатні українські патріоти і що відродження національної самосвідомості громадян дасть Україні змогу стати могутньою державою, на момент останнього опитування підтримали 75,3% респондентів, тоді як починаючи з 2014 р. і до початку повномасштабного російського вторгнення цей показник коливався в межах 50-60%, а у 2023 р. становив 72,2%. У 2024 р. лише 6% виявилися із цим незгодні. Питома вага тих, хто покладає надію на відродження національної свідомості, найбільша на Заході (85,5%) та Півдні (81,1%), дещо менша – на Сході (68,6%) і в Центрі (68,6%).

- Подальших змін зазнали суспільні настановлення щодо націоналізму. У 2022 р. кожен четвертий громадянин (24%) готовий був визнати націоналізм найнебезпечнішим ворогом народу України, його державності і демократії, у 2023 р. ця частка зменшилася до 14,6%, а в 2024 р. – до 12,1%. Близько 59% респондентів не сприймали націоналізм як суто негативне і небезпечне суспільне явище, понад чверть (29%) вагалися з відповіддю. Показовим є те, що на Сході України частка респондентів, які погодилися з твердженням «Найнебезпечнішим ворогом народу України, його державності та демократії є націоналізм», порівняно з 2023 р. зменшилася на 10% (з 25,5% до 15,6%). Більшість мешканців східних областей (50,3%) не погоджуються з таким трактуванням націоналізму, ще 34% не можуть визначитися. Прикметним є й те, що в Південному регіоні частка респондентів, які погоджувалися з наведеною тезою, виросла на 3,5% порівняно з 2023 р. Приблизно на стільки ж, однак, виросла частка опитуваних, які цю тезу заперечували (з 48,1% до 52,8%).

- Упродовж усього періоду спостережень простежувалося хоч і не завжди стабільне, але очевидне збільшення частки громадян, які вважають, що в незалежній Україні і державною, й офіційною може бути тільки одна мова – українська. Через рік після початку повномасштабної війни цей показник значно зріс – до 72,2% (порівняно з 61% напередодні вторгнення), а у 2024 р. – до 77,2%. Порівняно з даними минулого року підтримка двомовності майже на 10% впала на Сході (з 25,9% до 16,3%), ще дещо зменшилась у Центрі (з 11,9% до 8,2%), а на Заході і Півдні суттєво не змінилася. Не погоджуються з тим, що і державною, й офіційною може бути тільки українська мова, менше ніж 12% респондентів, ще 11,4% не мають чіткої відповіді на це питання. Водночас після різкого скорочення у 2023 р. частки прихильників закріплення українсько-російської двомовності в Конституції України (з 25,1% у лютому 2022 р. до 10,5% у 2023 р.) у 2024 р. цей показник більше ніж на 10% зріс на Півдні України (з 15,6% до 26,8%), а на Сході, навпаки, зменшився з 18,9% до 13,5% порівняно з попереднім роком. Загалом же частка респондентів, згодних із твердженням «Українсько-російську двомовність треба закріпити в Конституції», у 2024 р. значущих змін не зазнала (11,1%). Не погодилися з цією ідеєю станом на момент останнього опитування 70,1% респондентів (66,8% у 2023 р.). Частка тих, хто не має чіткої відповіді, зменшилася з 22,6% у 2023 р. до

18,7% у 2024 р. В усіх регіонах частка противників двомовності є значно більшою за частку її прихильників.

- Частка прихильників декомунізації і дерусифікації України на момент останнього опитування становить 70,6%. Найбільше тих, хто вважає декомунізацію і дерусифікацію важливою і неодмінною умовою прогресу нашого суспільства, наразі в Центрі (75,1%), в інших регіонах частка таких відповідей коливається в межах 60-74%, що приблизно на 15% більше порівняно з попереднім роком. Менше ніж чверть опитаних (21,7%) вагається з відповіддю. Частка прихильників декомунізації серед представників молодого покоління становить 76,4%, а у віковій когорті 56 років і старше – 66,1%, що також приблизно на 10% більше порівняно з 2023 р.

- Думку про те, що Україна – європейська держава, яка має прямувати в Європу, підтримали 70,6% опитаних, що майже на 6% менше порівняно з минулорічним показником (76,3%). Прихильників європейського курсу найбільше в Західному регіоні (78,7%) і серед молоді (76,4%), хоч і ці показники зменшилися приблизно на 10% порівняно з 2023 р. Дещо збільшилася частка тих, хто не визначився щодо цього питання (20,6% порівняно з 16,9% у 2023 р.). Збільшення частки євроскептиків (у цілому) продемонструвало й ставлення респондентів до тези, згідно з якою «Європейський Союз – красивий міраж, і до нього нам не дійти ніколи» – 22,8% згодних на момент останнього опитування порівняно з 17,5% у 2023 р. Частка незгодних із цією тезою, відповідно, зменшилася з 51,1% до 40,5%. Зросла і частка тих, хто вагається з відповіддю – з 31,2% до 36,7%. Найбільш оптимістичну налаштованість щодо європейських перспектив України демонстрували молодь і мешканці Західного та Центрального регіонів, тоді як у Південному регіоні противників курсу в Європу виявилось найбільше (18,9%), хоч і на 12% менше порівняно з 2023 р., коли їхня частка сягала 31,3%. На Сході найбільшою була кількість тих, хто вагався з відповіддю (28,2%).

- За два роки повномасштабного російського вторгнення зменшилася частка тих, хто хотів би відновлення «союзу братніх радянських народів» (з 9% у 2023 р. до 6,6% у 2024 р.). Проте в Південному регіоні цю ностальгійну мрію зберігає помітно більше опитаних, ніж загалом по Україні (26,8%).

- Спостерігається поступове зростання частки респондентів, які вірять у те, що надходження західноєвропейських та американських інвестицій допоможе Україні успішно вийти з кризи. У 2024 р. цей показник сягнув 73,2%. Відповідно, зменшилася частота вибору судження, що пов'язує економічний розвиток України з приходом російського капіталу (у 2023 р. із цим не згодні 71,3% респондентів, у 2024 р. – 73,9%). Найбільшою частка громадян, які вірять у благодотворність російського капіталу, є на Півдні (18,9%), найменшою – на Заході (1,1%).

- Тезу «Незважаючи ні на що, події в Україні розвиваються загалом у правильному напрямі» станом на березень 2024 р. поділяв кожен третій учасник опитування (33,8%), тоді як у 2023 р. її прихильники становили понад половину (50,8%). Найбільше прихильників такої думки на момент останнього опитування було на Півдні (48,8%), найменше – у Центрі (23,4%). Не погодилися з тим, що

події в Україні розвиваються загалом у правильному напрямі, 24,5% опитаних (що на 10% більше, ніж у 2023 р.), не мають чіткої відповіді – 41,3%.

- Твердження «Перейменуванням вулиць, заборонаю російської культури, руйнуванням її пам'яток влада намагається прикрити свою неспроможність вирішувати нагальні завдання як воєнного, так і мирного часу» сприймається досить неоднозначно: третина респондентів (32,7%) висловила незгоду (здебільшого молодь і мешканці Південного регіону), близько третини (34,8%) вагалися з відповіддю і ще третина (32,3%) погодилася з наведеним судженням (переважно люди старше 56 років і в Центрі).

2.2. Питання війни і миру, національної безпеки

Нині Україна веде народну війну проти окупантів

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	52,3	26,8	20,9	—
Грудень 2014 р.	48,7	23,1	27,9	0,4
Грудень 2015 р.	44,7	25,2	29,9	0,2
Лютий 2017 р.	48,5	21,8	29,1	0,5
Лютий 2018 р.	34,9	28,5	36,3	0,3
Лютий 2019 р.	40,9	24,6	34,3	0,3
Лютий 2021 р.	45,9	21,9	31,8	0,5
Лютий 2022 р.	40,5	26,2	32,9	0,4
Травень 2023 р.	84,0	5,6	10,0	0,4
Березень 2024 р.	85,5	5,6	8,7	0,2

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: “На Донбасі Україна веде народну війну проти окупантів”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	84,4	5,7	9,9
Центральний регіон	83,6	5,0	11,3
Східний регіон	90,2	4,3	5,5
Південний регіон	84,3	11,0	4,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	80,5	8,1	11,4
30-55 років	86,9	4,0	9,1
56 років і старше	87,1	6,1	6,8

Нікому не потрібну війну з Росією спровокувала українська влада – своєю антиросійською політикою, утисками російськомовного населення

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	7,2	71,1	21,4	0,2
Березень 2024 р.	9,7	69,3	20,8	0,2

Довідково. У 2014–2022 рр. кількість згодних/незгодних із судженням “Нікому не потрібну війну на Донбасі розв’язала порошенківська влада” була такою (у %):

Нікому не потрібну війну на Донбасі розв'язала порошенківська влада

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	30,7	49,1	20,2	—
Грудень 2014 р.	30,8	45,7	23,3	0,2
Грудень 2015 р.	36,1	39,0	24,1	0,7
Лютий 2017 р.	38,8	30,2	30,1	0,8
Лютий 2018 р.	45,9	22,7	30,4	1,0
Лютий 2019 р.	41,4	29,7	28,2	0,6
Лютий 2021 р.	35,0	32,0	32,8	0,2
Лютий 2022 р.	32,8	37,2	29,9	0,2

Примітка. До 2021 р. судження формулювалося так: *“Нинішня українська влада розв'язала на Донбасі нікому не потрібну війну”*.

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	5,3	77,1	17,6
Центральний регіон	8,2	71,1	20,8
Східний регіон	8,6	67,2	24,2
Південний регіон	27,6	53,5	18,9

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	8,5	72,0	19,5
30-55 років	8,3	70,6	21,1
56 років і старше	12,0	66,8	21,2

Як би важко нам не жилося, головне – повернути в Україну мир і спокій

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	84,6	4,4	10,7	0,2
Грудень 2015 р.	73,9	10,0	15,9	0,1
Лютий 2017 р.	75,3	9,6	14,9	0,2
Лютий 2018 р.	73,7	11,0	15,1	0,2
Лютий 2019 р.	73,2	10,9	15,9	0,1
Лютий 2021 р.	66,8	14,6	18,4	0,2
Лютий 2022 р.	77,7	8,5	13,7	0,1
Травень 2023 р.	83,3	5,9	10,7	0,1
Березень 2024 р.	84,3	6,0	9,6	0,1

Примітка. До грудня 2014 р. судження формулювалося так: *“Як би важко нам не жилося, головне – зберегти в Україні мир і спокій”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	82,1	7,6	10,3
Центральний регіон	80,1	6,5	13,4
Східний регіон	88,3	5,5	6,1
Південний регіон	94,5	2,4	3,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	80,1	5,7	14,2
30-55 років	85,3	6,7	7,9
56 років і старше	85,6	5,4	9,0

Україні потрібен мир, але не будь-якою ціною

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	66,5	17,6	15,9	—
Грудень 2014 р.	60,8	16,3	22,8	0,1
Грудень 2015 р.	74,6	8,4	17,0	0,0
Лютий 2017 р.	69,2	10,7	19,7	0,3
Лютий 2018 р.	70,5	11,3	17,8	0,4
Лютий 2019 р.	69,1	10,7	19,9	0,3
Лютий 2021 р.	68,1	11,8	19,8	0,4
Лютий 2022 р.	71,8	13,6	14,3	0,4
Травень 2023 р.	66,6	11,9	21,4	0,1
Березень 2024 р.	70,5	11,2	18,2	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	81,4	5,7	12,9
Центральний регіон	74,9	7,9	17,2
Східний регіон	62,6	13,2	24,2
Південний регіон	52,4	30,2	17,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	63,0	12,2	24,8
30-55 років	73,6	11,9	14,5
56 років і старше	71,4	9,9	18,7

Краще маленька ганьба, ніж велика війна

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Жовтень 2014 р.	38,2	31,4	29,5	0,9
Грудень 2014 р.	47,0	20,8	32,1	0,2
Грудень 2015 р.	41,0	26,0	32,9	0,1
Лютий 2017 р.	37,7	23,6	38,5	0,2
Лютий 2018 р.	46,5	19,5	33,8	0,2
Лютий 2019 р.	44,1	18,9	36,6	0,4
Лютий 2021 р.	38,4	23,0	38,6	0,0
Лютий 2022 р.	40,6	25,6	33,7	0,1
Травень 2023 р.	18,3	45,4	36,1	0,2
Березень 2024 р.	26,1	30,7	42,7	0,5

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	24,1	32,6	43,3
Центральний регіон	26,9	27,7	45,4
Східний регіон	28,8	26,4	44,8
Південний регіон	21,6	50,4	28,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	24,5	32,7	42,9
30-55 років	25,8	32,6	41,6
56 років і старше	27,8	27,8	44,5

Повномасштабне російське вторгнення показало: міжнародні гарантії не працюють, для забезпечення власного суверенітету і територіальної цілісності Україна має відновити свій ядерний потенціал

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	42,0	26,5	31,4	0,1
Грудень 2015 р.	43,4	25,2	31,4	0,1
Лютий 2017 р.	42,3	23,6	34,0	0,2
Лютий 2018 р.	39,2	22,1	38,5	0,2
Лютий 2019 р.	40,0	21,5	37,9	0,6
Лютий 2021 р.	39,2	24,9	35,8	0,2
Лютий 2022 р.	37,1	24,5	38,3	0,1
Травень 2023 р.	47,5	18,7	33,7	0,2
Березень 2024 р.	54,4	14,6	31,1	0,0

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: “Міжнародні гарантії не працюють, тому для забезпечення власного суверенітету і територіальної цілісності Україна має відновити свій ядерний потенціал”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	62,0	6,8	31,2
Центральний регіон	47,1	18,8	34,1
Східний регіон	50,9	12,9	36,2
Південний регіон	74,8	18,9	6,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	54,9	13,8	31,3
30-55 років	52,2	13,7	34,1
56 років і старше	56,5	16,0	27,5

Війна, з якою прийшла до нас Росія, є продовженням геноциду українського народу, розпочатого під час голодоморів

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	70,9	10,4	18,4	0,3
Березень 2024 р.	77,4	8,0	14,5	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	88,6	3,0	8,4
Центральний регіон	74,2	7,1	18,7
Східний регіон	74,5	9,5	16,0
Південний регіон	74,0	18,1	7,9

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	76,8	9,8	13,4
30-55 років	76,3	7,4	16,3
56 років і старше	79,1	7,9	13,1

Путін напав на Україну, щоб зробити її російською провінцією, а нас русифікувати

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	73,0	8,4	18,5	0,2
Березень 2024 р.	76,8	9,1	14,0	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	86,6	5,7	7,6
Центральний регіон	75,7	6,3	18,0
Східний регіон	75,5	11,3	13,2
Південний регіон	64,6	21,3	14,2

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	74,8	11,0	14,2
30-55 років	77,8	7,3	14,9
56 років і старше	77,0	10,2	12,9

Безкорислива військова допомога з боку Європи і США дає нам змогу ефективно відбиватися від російського ворога

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	72,4	8,2	19,0	0,3
Березень 2024 р.	66,2	9,9	23,8	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	68,4	9,5	22,1
Центральний регіон	64,2	9,8	25,9
Східний регіон	64,9	8,3	26,8
Південний регіон	73,2	15,0	11,8

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	65,3	8,6	26,1
30-55 років	67,9	10,5	21,6
56 років і старше	65,1	9,9	25,0

Про нашу Перемогу в нинішній війні правомірно буде говорити тільки в разі повернення всіх окупованих територій, з Донбасом і Кримом включно. На жодні інші тлумачення Перемоги український народ не погодиться

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	61,5	9,0	29,4	0,2
Березень 2024 р.	59,1	11,1	29,7	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	67,3	6,8	25,9
Центральний регіон	51,3	15,1	33,7
Східний регіон	62,0	8,3	29,8
Південний регіон	64,6	12,6	22,8

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	57,3	16,3	26,4
30-55 років	60,7	9,5	29,8
56 років і старше	58,3	10,1	31,5

Перемогою України правомірно буде вважати виведення російських військ за межі територій, захоплених з 24 лютого 2022 року. А повернення Криму і частини Донбасу слід домагатися шляхом подальших переговорів

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	30,4	41,7	27,8	0,1
Березень 2024 р.	39,4	26,2	34,3	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	47,1	24,3	28,5
Центральний регіон	31,4	27,0	41,5
Східний регіон	46,6	21,5	31,9
Південний регіон	34,6	39,4	26,0

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	42,7	24,0	33,3
30-55 років	38,8	27,6	33,6
56 років і старше	38,3	25,9	35,8

Путін розпочав військову операцію в Україні тому, що боявся нападу НАТО з нашої території

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	20,5	50,0	29,6	0,0
Березень 2024 р.	18,5	58,1	23,4	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	16,7	64,3	19,0
Центральний регіон	24,3	51,9	23,8
Східний регіон	12,3	61,3	26,4
Південний регіон	16,5	60,6	22,8

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	21,5	54,5	24,0
30-55 років	16,9	60,5	22,6
56 років і старше	18,7	57,4	23,9

Проти Росії руками українців воюють фактично країни НАТО

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	18,4	50,5	30,6	0,5
Березень 2024 р.	27,5	47,7	24,7	0,2

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	23,6	59,3	17,1
Центральний регіон	32,9	44,7	22,4
Східний регіон	24,0	39,4	36,6
Південний регіон	24,4	56,7	18,9

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	31,3	46,3	22,4
30-55 років	25,0	51,7	23,3
56 років і старше	28,2	44,0	27,8

Важко щось заперечити проти того, що росіяни і українці – фактично один народ

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	7,8	69,3	22,7	0,2
Березень 2024 р.	13,2	67,1	19,6	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	3,4	84,4	12,2
Центральний регіон	7,1	75,7	17,2
Східний регіон	23,9	47,9	28,2
Південний регіон	29,1	48,8	22,0

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	12,6	69,5	17,9
30-55 років	11,7	67,3	21,0
56 років і старше	15,3	65,7	19,0

Нас активно підтримують народи країн Заходу, змушуючи свої уряди надавати нам більшу допомогу

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	64,3	9,9	25,7	0,1
Березень 2024 р.	51,5	17,8	30,7	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	53,6	20,2	26,2
Центральний регіон	50,6	13,4	36,0
Східний регіон	45,7	23,3	31,0
Південний регіон	65,4	15,0	19,7

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	54,5	16,3	29,3
30-55 років	49,6	17,7	32,7
56 років і старше	52,0	18,7	29,3

Найгірше буде, якщо, перемігши путінську Росію, ми самі станемо другою Росією

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	53,4	18,0	28,5	0,0
Березень 2024 р.	58,6	19,7	21,6	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	62,7	20,5	16,7
Центральний регіон	63,3	14,9	21,8
Східний регіон	51,8	19,6	28,5
Південний регіон	50,4	36,2	13,4

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	58,0	18,8	23,3
30-55 років	59,5	20,4	20,0
56 років і старше	58,1	19,4	22,5

Європа і США не поспішають надавати нам військову допомогу, бо хочуть, щоб нас тут стало якомога менше і звільнилася наша родюча земля

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	17,3	46,0	36,6	0,0
Березень 2024 р.	27,8	38,1	33,9	0,2

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	24,0	43,7	32,3
Центральний регіон	29,6	40,3	30,2
Східний регіон	25,2	31,3	43,6
Південний регіон	36,5	36,5	27,0

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	24,5	44,5	31,0
30-55 років	26,0	39,4	34,6
56 років і старше	31,8	33,3	34,9

Тепер для всіх очевидно, що за своєю ментальністю, укладом життя росіяни і українці зовсім різні народи

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	77,4	4,8	17,8	0,0
Березень 2024 р.	80,0	7,5	12,4	0,2

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	89,7	1,9	8,4
Центральний регіон	77,9	7,1	14,9
Східний регіон	79,8	9,5	10,7
Південний регіон	69,3	15,0	15,7

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	81,3	4,5	14,2
30-55 років	80,8	7,7	11,5
56 років і старше	78,7	8,8	12,4

У країнах Заходу дедалі більше ширяться протести проти накладених на Росію санкцій, проти фінансової та військової допомоги Україні

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	18,0	34,4	47,6	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	17,9	38,7	43,4
Центральний регіон	19,2	27,4	53,3
Східний регіон	14,2	47,3	38,5
Південний регіон	22,2	23,0	54,8

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	11,7	36,8	51,5
30-55 років	17,9	38,3	43,8
56 років і старше	21,8	28,2	50,0

Коментар

● Напряом змін у поглядах українських громадян на війну можна продемонструвати на прикладі вибору одного з двох альтернативних за своїм політичним змістом суджень: «Нині Україна веде народну війну проти окупантів» і «Нікому не потрібну війну з Росією спровокувала українська влада – своєю антиросійською політикою, утисками російськомовного населення». Через два роки після початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України частота вибору першого судження становила абсолютну більшість – 85,5% (від 83,6% – у Центрі до 90,2% – на Сході), тоді як із другою тезою погоджуються лише 9,7% опитаних громадян, а переважна більшість респондентів (69,3%) – не погоджувалася. Така картина є характерною для всіх регіонів України, однак на Півдні частка тих, хто й далі винуватить у війні українську владу, становить 27,6%, що більше ніж утричі перевищує середній показник по вибірці в цілому.

● Незважаючи на однаковість суспільних суджень щодо характеру російсько-української війни та її винуватців, у питаннях миру суспільство не має такої чіткої визначеності. Так, 84,3% респондентів на момент останнього опитування погоджувалися з тим, що, як би важко нам не жилося, головне – повернути в Україну мир і спокій. Це дещо перевищує показник 2023 р. (83,3%) і фактично дорівнює показникові 2014 р. (84,6%). Більшість респондентів (70,5%) нині погоджується з тим, що Україні потрібен мир, але не будь-якою ціною, проте кожен п'ятий (18,2%) утруднився з відповіддю. Мешканці Сходу та Півдня є менш категоричними в неприйнятті ідеї «миру за будь-яку ціну» порівняно з респондентами центральних і західних областей.

● Кожен четвертий респондент (26,1%) нині погоджується з тим, що «краще маленька ганьба, ніж велика війна»: найчастіше – на Сході (28,8%), найрідше – на Півдні (21,6%). Не згодні з такою постановкою питання трохи менше ніж третина опитаних (30,7%), і ще майже половині (42,7%) важко дати однозначну відповідь. Як бачимо, значуща частина українського суспільства готова погодитися з тим або принаймні розглянути те, що ціною миру може бути національна ганьба, причому цей показник порівняно із 2023 р. зріс майже на 8%. Однак не варто відкидати і того факту, що в лютому 2022 р. ситуація була принципово іншою: частка згодних з тим, що краще маленька ганьба, ніж велика війна, більше ніж удвічі перевищувала показник цього річного опитування і становила 40,6%, тоді як частка неготових розмінити національну гідність на мир обмежувалася 25,6%.

● Показовою є зміна у ставленні суспільства до ідеї поновлення ядерного потенціалу України для забезпечення суверенітету і територіальної цілісності на тлі слабкості наявних міжнародних гарантій. Якщо рік тому з цією ідеєю погоджувалися 47,5%, не погоджувалися – 18,7% і 33,7% вагалися із відповіддю, то на момент останнього опитування згодних з необхідністю відновити ядерний потенціал виявилось вже 54,4%. Хоч, варто зазначити, зіставна частка респондентів (31,1%) досі не мають однозначної думки з цього приводу. Понад половину громадян підтримували відновлення ядерного потенціалу на Півдні (74,8%) і Заході (62%), дещо менше – на Сході (50,9%) і в Центрі (47,1%).

- Українське суспільство і надалі зберігає скептичне ставлення до російських пропагандистських наративів, які в довоєнні часи могли знаходити чимало прихильників в Україні. Наразі 80% погоджуються з тим, що за своєю ментальністю, укладом життя росіяни і українці – зовсім різні народи. Не згодні із цим твердженням 7,5%, і ще 12,4% не мають однозначної відповіді. Такий розподіл думок загалом є характерним для всіх регіонів України, з деяким збільшенням частки незгодних і зменшенням частки згодних (15% і 69,3% відповідно). Ця тенденція збереглась і в розподілі думок щодо судження «Важко щось заперечити проти того, що росіяни і українці – фактично один народ»: громадяни України не відчувають своєї єдності з російським народом. Хоч у березні 2024 р. із цим твердженням погодилося 13,2% опитаних, що майже на 5% більше, ніж у травні 2023 р., майже 70% – не погодилося, і ще 19,6% утруднилися з відповіддю. Найменше згодних із цією тезою на Заході і в Центрі України (3,4% і 7,1%), на Сході її поділяє майже кожен четвертий респондент (23,9%), на Півдні – майже кожен третій (29,1%) з частками незгодних 84,4%, 75,7%, 47,9% і 48,8% відповідно.

- На противагу російському наративу про один народ українське суспільство дотримується принципово іншого бачення відносин України і Росії – як колоніальних, а не братерських. Зокрема, понад 77% респондентів погодилося з тим, що «Війна, з якою прийшла до нас Росія, є продовженням геноциду українського народу, розпочатого під час голодоморів». Цей показник має тенденцію до зростання – з часу опитування у 2023 р. він зріс майже на 7%. Не погодились із цим твердженням 8% опитаних, ще 14,5% вагались з відповіддю.

- Понад три чверті громадян (76,8%) погодились із судженням «Путін напав на Україну, щоб зробити її російською провінцією, а нас русифікувати», не погодилося із цим 9,1%, і ще 14 % було важко відповісти. Частка опитаних, які поділяли цю думку, порівняно із 2023 р. зросла майже на 4%. Найбільше згодних було на Заході України (86,6%), найменше – на Півдні (64,6%).

- Понад 66% громадян вважали, що безкорислива військова допомога з боку Європи і США дає нам змогу ефективно відбиватися від російського ворога, що приблизно на 6% менше, ніж у 2023 р. Утримався від відповіді кожен четвертий опитаний (23,8%).

- Як і торік, майже 60% громадян готові вважати Перемогою в цій війні тільки повернення всіх окупованих територій з Донбасом і Кримом включно, 11,1% не погоджуються з таким категоричним формулюванням Перемоги і майже третина (29,7%) утруднилися з відповіддю.

- Водночас понад третину респондентів (39,4%) погодилося з твердженням «Перемогою України правомірно буде вважати виведення російських військ за межі територій, захоплених з 24 лютого 2022 року. А повернення Криму і частини Донбасу слід домагатися шляхом подальших переговорів», 26,2% – не погодилося, і ще 34,3% утрималися від однозначної відповіді. Це дзеркальні зміни порівняно із 2023 р., коли згодних було 30,4%, незгодних – 41,7%, а вагались із відповіддю 27,8% громадян. Згодних респондентів стало більше на 9%, незгодних – менше на 15,5%.

- Лише кожен п'ятий респондент (18,5%) в Україні погодився з тезою «Путін розпочав військову операцію в Україні тому, що боявся нападу НАТО з нашої території». Не погодилося з таким твердженням понад половину респондентів (58,1%), і майже чверть (23,4%) – не надала чіткої відповіді. Порівняно з 2023 р. частка згодних зменшилася на 2%, а незгодних – зросла на 8,1%. Схожий розподіл думок спостерігався у відповіді на твердження «Проти Росії руками українців воюють фактично країни НАТО»: погодилися із ним 27,5% (майже кожен третій), не погодилося трохи менше половини (47,7%) і чверть (24,7%) не мала однозначної відповіді.

- Близько 59% громадян погодилися з тезою «Найгірше буде, якщо, перемігши путінську Росію, ми самі станемо другою Росією», 19,7% виявили незгоду, і ще 21,6% вагалися з відповіддю. У 2023 р. частка згодних респондентів була на 5% меншою (53,4%), а незгодних – меншою на 1,7% (18%).

- Понад половину респондентів (51,5%) вважали, що Україну в цій війні активно підтримують народи країн Заходу, змушуючи свої уряди надавати нам більшу допомогу. При цьому майже кожен п'ятий (17,8%) не погодився із цим, і ще третина респондентів (30,7%) вагалися з відповіддю. У 2023 р. з тезою «Нас активно підтримують народи країн Заходу, змушуючи свої уряди надавати нам більшу допомогу» погоджувалося 64,3% респондентів, а не погоджувалося 9,9%, тож можна спостерігати поступове зменшення віри в підтримку з боку народів країн Заходу. Найвищою частка згодних залишається на Півдні (65,4%), тоді як в інших регіонах цей показник коливається в межах 46-54%.

- В українському суспільстві немає наразі певності в тому, якими є справжні мотиви західних країн щодо підтримки України в цій війні. На момент останнього опитування не погодилися із твердженням «Європа і США не поспішають надавати нам військову допомогу, бо хочуть, щоб нас тут стало якомога менше і звільнилася наша родюча земля» трохи більше від третини респондентів (38,1%), тоді як сукупно понад половину або згодні з таким трактуванням (27,8%), або вагаються дати чітку відповідь (33,9%). У 2023 р. частка згодних із цією тезою була меншою на 10,5%, а незгодних – більшою на 7,9%. Найбільш скептично до військової допомоги Заходу, як і торік, поставилися мешканці Південного регіону (понад третину, 36,5%, погодилися з наведеною тезою).

2.3. Питання економічної політики, здійснення реформ

Глибокі реформи в економіці, державному управлінні та інших сферах суспільного життя – це те, чого по завершенні війни найбільше чекає і на що сподівається народ

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	63,8	9,6	26,3	0,3
Грудень 2015 р.	68,4	8,1	23,3	0,2
Лютий 2017 р.	63,4	10,5	25,1	1,0
Лютий 2018 р.	56,5	11,2	31,5	0,7
Лютий 2019 р.	60,4	12,4	26,3	0,8
Лютий 2021 р.	63,6	11,8	24,7	0,0
Лютий 2022 р.	60,2	12,0	27,5	0,3
Травень 2023 р.	56,8	13,3	29,8	0,1
Березень 2024 р.	64,2	13,3	22,5	0,0

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: *“Глибокі реформи в економіці, державному управлінні та інших сферах суспільного життя – це те, чого найбільше чекає і на що сподівається народ”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	72,2	12,2	15,6
Центральний регіон	68,0	8,6	23,4
Східний регіон	54,3	18,7	27,0
Південний регіон	58,3	19,7	22,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	59,8	15,4	24,8
30-55 років	64,9	10,7	24,4
56 років і старше	65,8	15,1	19,1

Проголошені владою реформи так і zostалися на папері, реальних змін не видно

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	62,5	13,8	23,5	0,3
Грудень 2015 р.	63,4	16,4	19,9	0,3
Лютий 2017 р.	66,2	11,9	21,3	0,6
Лютий 2018 р.	65,8	12,7	21,1	0,4
Лютий 2019 р.	59,6	16,9	23,0	0,6
Лютий 2021 р.	54,0	18,3	27,5	0,2
Лютий 2022 р.	54,6	22,9	22,3	0,2
Травень 2023 р.	34,7	27,0	38,2	0,1
Березень 2024 р.	39,2	24,6	36,0	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	46,2	24,4	29,4
Центральний регіон	46,5	16,1	37,3
Східний регіон	27,0	31,3	41,7
Південний регіон	29,1	40,2	30,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	30,2	31,0	38,8
30-55 років	40,3	23,6	36,1
56 років і старше	43,1	22,3	34,5

Україна вже втомилася від усіляких реформ, нам потрібні не зміни, а нормальне, стабільне життя

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	56,6	23,5	19,7	0,3
Грудень 2015 р.	57,3	25,7	16,9	0,1
Лютий 2017 р.	57,8	22,1	20,0	0,2
Лютий 2018 р.	63,2	17,5	19,0	0,3
Лютий 2019 р.	61,9	18,0	20,0	0,2
Лютий 2021 р.	63,7	17,2	18,8	0,3
Лютий 2022 р.	65,9	17,1	16,8	0,1
Травень 2023 р.	53,2	21,0	25,7	0,1
Березень 2024 р.	58,3	22,4	18,9	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	55,1	31,6	13,3
Центральний регіон	53,7	19,4	26,9
Східний регіон	67,1	19,1	13,8
Південний регіон	61,4	24,4	14,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	57,1	20,4	22,4
30-55 років	56,3	25,4	18,3
56 років і старше	61,7	20,4	17,9

Жодні реформи в економіці неприпустимі, якщо вони породжують безробіття

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	57,8	15,2	26,9	0,2
Грудень 2015 р.	58,9	13,9	26,9	0,3
Лютий 2017 р.	57,0	13,5	29,1	0,5
Лютий 2018 р.	61,1	12,8	25,7	0,4
Лютий 2019 р.	52,4	14,6	32,5	0,5
Лютий 2021 р.	54,3	13,8	31,4	0,5
Лютий 2022 р.	57,5	17,1	25,0	0,3
Травень 2023 р.	57,2	11,9	30,9	0,0
Березень 2024 р.	49,8	20,4	29,5	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	63,0	11,5	25,6
Центральний регіон	46,3	18,1	35,6
Східний регіон	40,2	31,0	28,8
Південний регіон	62,2	20,5	17,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	44,9	22,9	32,2
30-55 років	49,7	21,5	28,8
56 років і старше	53,2	17,9	29,0

Необхідно повсюди істотно підвищити рівень оплати праці й одночасно свідомо піти на зростання рівня безробіття

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	28,0	37,6	34,2	0,3
Грудень 2015 р.	33,9	31,6	34,4	0,1
Лютий 2017 р.	25,6	35,9	38,2	0,2
Лютий 2018 р.	31,1	32,8	35,6	0,5
Лютий 2019 р.	29,0	35,7	35,2	0,2
Лютий 2021 р.	30,9	37,9	31,0	0,2
Лютий 2022 р.	26,5	43,2	30,1	0,3
Травень 2023 р.	17,7	40,9	41,4	0,0
Березень 2024 р.	29,5	25,9	44,6	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	29,3	25,1	45,6
Центральний регіон	27,2	29,1	43,7
Східний регіон	28,8	19,0	52,1
Південний регіон	40,2	33,1	26,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	32,9	23,6	43,5
30-55 років	29,8	26,8	43,5
56 років і старше	27,3	26,1	46,6

Треба активніше розвивати фермерство, а не віддавати сільське господарство на відкуп великим корпораціям, що прийшли на зміну колгоспам і радгоспам

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	55,9	12,0	31,9	0,1
Грудень 2015 р.	64,9	7,5	27,5	0,2
Лютий 2017 р.	60,9	9,2	29,4	0,5
Лютий 2018 р.	57,9	10,1	31,5	0,5
Лютий 2019 р.	55,0	14,8	29,9	0,3
Лютий 2021 р.	60,1	11,0	28,9	0,1
Лютий 2022 р.	57,7	12,4	29,9	0,0
Травень 2023 р.	70,8	6,6	22,5	0,1
Березень 2024 р.	68,9	4,7	26,2	0,2

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: *“Треба активніше розвивати фермерські господарства, а не намагатися зберегти під новими назвами ті ж колгоспи і радгоспи, які давно вже вичерпали себе”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	83,2	3,8	13,0
7Центральний регіон	59,7	5,0	35,2
Східний регіон	67,2	4,3	28,5
Південний регіон	79,5	6,3	14,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	63,8	6,1	30,1
30-55 років	68,8	4,6	26,6
56 років і старше	72,2	4,1	23,7

Надалі треба підтримувати не дрібних фермерів, а створення в аграрному секторі великих колективних господарств

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	18,8	41,2	39,8	0,2
Грудень 2015 р.	23,2	40,9	35,9	0,1
Лютий 2017 р.	18,4	44,0	37,4	0,2
Лютий 2018 р.	19,5	40,0	40,2	0,3
Лютий 2019 р.	21,3	39,5	39,0	0,2
Лютий 2021 р.	18,7	40,4	41,0	0,0
Лютий 2022 р.	20,0	38,7	41,2	0,2
Травень 2023 р.	15,8	52,3	31,6	0,3
Березень 2024 р.	18,8	43,0	37,9	0,3

Примітки. У 2014–2022 рр. судження було таким: *“Надалі треба підтримувати не фермерів, а передусім великі колективні господарства, бо тільки вони можуть прогнати народ України”*.

У 2023 р. судження було таким: *“Надалі треба підтримувати не фермерів, а передусім великі аграрні підприємства, бо тільки вони можуть прогнати народ України”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	14,1	59,7	26,2
Центральний регіон	13,3	41,1	45,7
Східний регіон	19,3	37,1	43,6
Південний регіон	48,8	32,3	18,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	14,6	42,3	43,1
30-55 років	18,5	43,9	37,6
56 років і старше	21,7	42,8	35,5

Запровадження ринку землі створює передумови для процвітання українського села

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Лютий 2021 р.	38,4	21,8	39,9	0,0
Лютий 2022 р.	24,9	28,4	46,6	0,1
Травень 2023 р.	42,2	13,9	43,9	0,0
Березень 2024 р.	32,6	22,9	44,4	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	28,2	27,5	44,3
Центральний регіон	30,5	20,5	49,0
Східний регіон	36,2	19,6	44,2
Південний регіон	40,2	31,5	28,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	30,1	20,3	49,6
30-55 років	33,5	22,6	43,8
56 років і старше	33,0	24,8	42,2

Дозвіл на продаж землі призведе до того, що її скуплять свої та іноземні багатії, а нам залишаться тільки тротуари

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	67,1	11,0	21,7	0,2
Грудень 2015 р.	63,7	11,5	24,8	0,1
Лютий 2017 р.	70,9	9,6	19,4	0,2
Лютий 2018 р.	66,6	10,0	23,3	0,2
Лютий 2019 р.	64,2	13,2	22,1	0,4
Лютий 2021 р.	51,7	17,6	30,6	0,1
Лютий 2022 р.	49,3	17,7	32,9	0,0
Травень 2023 р.	39,4	20,3	40,3	0,0
Березень 2024 р.	48,6	22,2	29,2	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	68,8	10,3	20,9
Центральний регіон	38,7	34,1	27,2
Східний регіон	43,6	16,6	39,9
Південний регіон	56,7	16,5	26,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	41,9	24,0	34,1
30-55 років	47,6	24,4	28,0
56 років і старше	53,4	18,7	27,9

Одне з найголовніших завдань влади – стимулювати людей до володіння приватною власністю, ефективно її захищати

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	43,4	17,4	38,9	0,3
Грудень 2015 р.	49,3	15,2	35,4	0,2
Лютий 2017 р.	46,1	18,7	35,1	0,1
Лютий 2018 р.	40,3	15,9	43,4	0,4
Лютий 2019 р.	37,3	23,1	39,5	0,1
Лютий 2021 р.	41,5	19,5	38,9	0,1
Лютий 2022 р.	40,2	22,0	37,7	0,1
Травень 2023 р.	53,3	10,2	36,2	0,3
Березень 2024 р.	56,9	11,0	31,8	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	49,8	26,1	24,1
Центральний регіон	57,4	5,9	36,8
Східний регіон	56,4	8,6	35,0
Південний регіон	72,4	5,5	22,0

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	58,5	13,0	28,5
30-55 років	59,6	9,8	30,7
56 років і старше	53,4	11,3	35,3

Потрібно не обмежувати доходи громадян, навіть найбагатших, а створювати такі умови, щоб усі могли заробляти

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	65,1	14,7	19,8	0,4
Грудень 2015 р.	63,9	15,2	20,9	0,0
Лютий 2017 р.	58,5	16,0	25,1	0,4
Лютий 2018 р.	64,3	12,9	22,4	0,3
Лютий 2019 р.	62,2	16,0	21,3	0,4
Лютий 2021 р.	59,5	15,8	24,4	0,3
Лютий 2022 р.	57,6	16,8	25,2	0,4
Травень 2023 р.	66,6	12,0	21,4	0,0
Березень 2024 р.	67,8	10,3	21,8	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	72,1	7,6	20,2
Центральний регіон	67,8	10,9	21,3
Східний регіон	58,6	13,2	28,2
Південний регіон	83,5	6,3	10,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	70,7	10,2	19,1
30-55 років	67,5	8,9	23,6
56 років і старше	66,8	12,0	21,2

Коментар

● Із тим, що український народ найбільше чекає і сподівається на глибокі реформи по завершенні війни, на момент останнього опитування погоджувалося майже дві третини респондентів (64,2%). Цей показник виріс порівняно з 2023 р., коли він становив 56,8%. Результати останнього опитування загалом близькі до довоєнних 2019–2022 рр. (у 2021 р. з тим, що український народ найбільше чекає і сподівається на глибокі реформи по завершенні війни, погоджувалися 63,6%, а у 2022 р. – 60,2%). Водночас простежується і тенденція до збільшення частки тих, хто вважає, що «Україна вже втомилася від реформ, нам потрібні не зміни, а нормальне, стабільне життя». Питома вага прихильників цього судження зросла до 58,3%, на 5,1% порівняно з 2023 р., і майже повернулася до рівня 2018–2022 років, коли цей показник перевищував 60%. Тобто громадська думка щодо реформ нині є суперечливою. Водночас слід зауважити незначне збільшення частки тих, хто вважає, що «проголошені владою реформи так і залишилися на папері», – з 34,7% у 2023 р. до 39,2% у 2024 р., хоч ці показники є значно нижчими порівняно з 54% у 2022 і 2021 роках. Більш оптимістичне ставлення до стану реформування економіки серед молоді і в Південному регіоні.

● За неприпустимість жодних економічних реформ, які можуть потягти за собою безробіття, висловилося майже половина опитаних (49,8%). Кожен п'ятий респондент не поділяє цю думку (20,4%), що майже вдвічі більше, ніж у 2023 р., коли незгодні були 11,9%. З 2023 р. Частка респондентів, які погоджувалися з тим, що потрібно повсюди істотно підвищити рівень оплати праці, свідомо пішовши водночас на збільшення безробіття, зросла із 17,7% до 29,5%. Це рекордний показник за роки повномасштабного вторгнення. Так, на початку лютого 2022 р. за підвищення рівня оплати праці, незважаючи на зростання рівня безробіття, виступали 26,5% громадян. Частка противників цієї думки з 2023 р. значно зменшилася – із 40,9% до 25,9%. Готових лояльно ставитися до безробіття в обмін на значне підвищення оплати праці найбільше виявилось в Південному регіоні – 40,2% (у Центрі – 27,2%, на Заході – 29,2%, на Сході – 28,8%).

● Кількість тих, хто погодився, що треба активніше розвивати фермерські господарства, а не віддавати сільське господарство на відкуп великим корпораціям, змінилася незначною мірою – з 70,8% у 2023 р. до 68,9% у 2024 р., і залишається помітно більшою, ніж у період з 2014 по 2022 рік, коли цей показник коливався у межах 55-65%. Найвища підтримка фермерства спостерігається на Заході (83,2%), найменша – у Центрі (59,7%). Відповідно

зменшилась і частка респондентів, не згодних з тим, що надалі треба підтримувати не дрібних фермерів, а передусім подбати про створення в аграрному секторі великих колективних господарств (до 43% порівняно з 52,3% у 2023 р., коли судження було таким: «Надалі треба підтримувати не фермерів, а передусім великі аграрні підприємства, бо тільки вони можуть прогодувати народ України»). Найбільша частка не згодних із цим твердженням на Заході (59,7%).

- Спостерігаються суттєві коливання в ставленні до запровадження ринку землі. Так, за останній рік помітно змінилося «співвідношення сил» щодо згоди або незгоди з тезою «Запровадження ринку землі створює передумови для процвітання українського села»: якщо у 2023 р. цю думку підтримували 42,2%, то у 2024 р. ця частка впала до 32,6% (що менше навіть, ніж було у 2021 р. – 38,4%); тоді як частка незгодних зросла до 22,9% порівняно з 13,9% у 2023 р. (у 2021 р. вона сягала 21,8%). Найменше тих, хто не згоден із цією тезою, було на Сході (19,6%), в інших регіонах цей показник коливався в межах 20-32%, що значно більше порівняно з показниками минулого року (13-17%). Разом з тим частка респондентів, які вагалися з відповіддю на поставлене запитання, залишилася значною (44,4%).

- Спостерігається і деяке зростання підтримки твердження «Дозвіл на продаж землі призведе до того, що її скуплять свої та іноземні багатії, а нам залишаться тільки тротуари»: на момент останнього опитування цю думку поділяли 48,6% громадян, тоді як у 2023 р. цей показник становив 39,4%. Результати 2024 р. радше нагадують 2022–2021 роки, коли згодних із твердженням серед опитаних було близько половини. Разом з тим зменшилася частка тих, хто обирає варіант «важко відповісти» (29,2% у 2024 р., що на 11,1% менше, ніж у 2023 р.). Що старшими є респонденти, то більш негативно ставляться вони до запровадження ринку землі.

- Понад половину (56,9%) опитаних вбачають одне з найголовніших завдань влади в стимулюванні людей до володіння приватною власністю та ефективному її захисті (що на 3,6% більше, ніж минулого року). У Південному регіоні цю думку поділяють близько 72% опитаних, у Східному та Центральному – 56-58%, у Західному – 49,8%. Найбільша частка незгодних – на Заході (26,1%), найменша – на Півдні (5,5%). Разом з тим майже третина громадян (31,8%) не визначилася щодо цього питання.

- Прогресивну тенденцію відображає позиція респондентів щодо судження «Потрібно не обмежувати доходи громадян, навіть найбагатших, а створювати такі умови, щоб усі могли заробляти». Частка згодних із цим судженням стабільно переважала частку незгодних від 2014 р. На момент останнього опитування їх співвідношення було 67,8% і 10,3%, відповідно. Найбільше підтримують згадане судження мешканці Південного регіону (83,5%), найменше – жителі Сходу (58,6%).

2.4. Ставлення до влади та її дій, протестні настрої

Яких би економічних успіхів не досягла влада, я її нізащо не підтримуватиму, якщо вона діятиме недемократично

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	50,8	12,6	36,4	0,2
Грудень 2015 р.	51,9	14,0	33,8	0,3
Лютий 2017 р.	38,8	19,9	41,1	0,2
Лютий 2018 р.	32,9	19,2	47,3	0,7
Лютий 2019 р.	39,0	16,8	43,3	0,9
Лютий 2021 р.	35,3	19,4	44,9	0,4
Лютий 2022 р.	42,6	18,3	38,9	0,3
Травень 2023 р.	54,0	12,4	33,6	0,1
Березень 2024 р.	50,9	18,1	30,7	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	63,5	8,0	28,5
Центральний регіон	50,5	15,2	34,3
Східний регіон	42,0	26,7	31,3
Південний регіон	50,4	28,3	21,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	54,9	19,1	26,0
30-55 років	51,2	17,5	31,3
56 років і старше	48,8	18,4	32,9

Якщо після війни в нашій країні утвердиться сильна й рішуча влада, яка наведе порядок нехай і ціною обмеження демократії, я її цілком підтримаю

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2013 р.	52,0	25,3	22,5	0,2
Лютий 2017 р.	48,3	21,3	30,1	0,2
Лютий 2018 р.	49,0	15,6	35,2	0,2
Лютий 2019 р.	39,8	26,3	33,4	0,4
Лютий 2021 р.	44,1	21,3	34,5	0,1
Лютий 2022 р.	52,4	18,6	28,9	0,1
Травень 2023 р.	36,5	32,3	31,0	0,2
Березень 2024 р.	28,6	43,8	27,6	0,0

Примітка. У 2013–2022 рр. судження було таким: “Якщо в нашій країні утвердиться сильна й рішуча влада, яка наведе порядок нехай і ціною обмеження демократії, я її цілком підтримаю”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	45,2	34,6	20,2
Центральний регіон	31,4	33,5	35,1
Східний регіон	51,8	19,3	28,8
Південний регіон	66,9	21,3	11,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	35,8	33,3	30,9
30-55 років	43,1	31,0	26,0
56 років і старше	49,1	23,2	27,7

Відтоді, як президентом став Володимир Зеленський, почала відновлюватися довіра народу до влади

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	20,8	45,4	33,8	0,1
Грудень 2015 р.	13,0	61,4	25,6	0,1
Лютий 2017 р.	6,2	72,4	21,3	0,1
Лютий 2018 р.	7,1	69,9	22,8	0,2
Лютий 2019 р.	9,4	65,8	24,7	0,1
Лютий 2021 р.	21,9	45,3	32,8	0,1
Лютий 2022 р.	18,0	50,9	31,0	0,1
Травень 2023 р.	40,9	25,7	33,2	0,2
Березень 2024 р.	36,0	33,0	31,0	0,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	31,9	35,7	32,3
Центральний регіон	27,0	41,0	32,0
Східний регіон	42,3	25,2	32,5
Південний регіон	62,2	17,3	20,5

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	33,7	35,0	31,3
30-55 років	36,9	30,8	32,3
56 років і старше	36,3	34,5	29,3

Хоч Зеленський і не зрадив нас під час війни, нікуди не втік, усі його помилки і прорахунки, нездатність навести лад у власній команді переконують, що в майбутньому Україні потрібен інший президент

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	34,4	35,8	29,8	0,0
Березень 2024 р.	45,9	21,1	33,0	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	51,3	16,7	31,9
Центральний регіон	53,6	15,7	30,8
Східний регіон	35,9	26,7	37,4
Південний регіон	31,5	36,2	32,3

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	48,8	21,1	30,1
30-55 років	72,9	23,4	33,7
56 років і старше	47,7	18,5	33,8

Довідково. У 2014–2019 рр. кількість згодних/незгодних із судженням “Порошенко виявився нічим не кращим за Януковича, тому чим швидше він пішов би у відставку, тим було б краще”, а у 2021-2022 рр. – із судженням “Зеленський виявився нічим не кращим за Порошенка, тому чим швидше він пішов би у відставку, тим було б краще” була такою (у %):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	26,8	39,7	33,7	0,1
Грудень 2015 р.	46,8	24,3	28,6	0,4
Лютий 2017 р.	55,3	17,2	27,1	0,4
Лютий 2018 р.	59,9	13,7	26,1	0,3
Лютий 2019 р.	52,5	21,8	25,3	0,4
Лютий 2021 р.	33,5	30,1	36,3	0,1
Лютий 2022 р.	39,3	30,8	29,9	0,0

В Україні не знайшлося гідних керівників, здатних очолювати державу у мирний та воєнний час і відстоювати її справжні інтереси

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	44,0	26,8	29,0	0,3
Грудень 2015 р.	58,2	18,6	23,1	0,1
Лютий 2017 р.	65,9	15,6	18,4	0,2
Лютий 2018 р.	66,5	13,2	20,1	0,2
Лютий 2019 р.	51,5	22,3	25,7	0,4
Лютий 2021 р.	50,4	19,8	29,4	0,4
Лютий 2022 р.	48,6	27,3	24,0	0,0
Травень 2023 р.	21,3	52,0	26,7	0,1
Березень 2024 р.	26,5	44,5	29,1	0,0

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: “В Україні не знайшлося гідних керівників, здатних очолити державу і відстоювати її справжні інтереси”.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	31,2	45,6	23,2
Центральний регіон	25,1	44,1	30,8
Східний регіон	23,0	46,3	30,7
Південний регіон	30,7	38,6	30,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	22,4	49,2	28,5
30-55 років	26,2	43,8	30,0
56 років і старше	29,1	42,6	28,4

Сьогодні слід утримуватись від будь-яких виступів проти влади, адже вони послаблюють Україну перед лицем російського агресора

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	35,4	33,5	30,8	0,3
Грудень 2015 р.	29,8	42,1	28,1	0,0
Лютий 2017 р.	19,7	44,1	35,6	0,6
Лютий 2018 р.	20,9	49,1	29,6	0,5
Лютий 2019 р.	23,6	47,4	28,9	0,2
Лютий 2021 р.	28,4	41,8	29,7	0,2
Лютий 2022 р.	32,2	36,0	31,6	0,1
Травень 2023 р.	49,7	19,7	30,3	0,3
Березень 2024 р.	38,5	29,8	31,6	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	39,3	29,0	31,7
Центральний регіон	28,5	34,1	37,4
Східний регіон	50,6	21,8	27,6
Південний регіон	44,1	36,2	19,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	31,3	36,6	32,1
30-55 років	39,4	28,8	31,8
56 років і старше	41,7	27,3	31,1

Доведений до відчаю народ має сьогодні моральне право на будь-які акції протесту, ні в кого не питаючи на них дозволу

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	61,4	13,0	25,4	0,1
Грудень 2015 р.	56,6	19,8	23,3	0,4
Лютий 2017 р.	60,2	14,2	25,1	0,5
Лютий 2018 р.	57,7	14,8	27,1	0,4
Лютий 2019 р.	53,0	16,4	30,2	0,4
Лютий 2021 р.	49,8	18,3	31,5	0,3
Лютий 2022 р.	43,0	26,5	30,4	0,1
Травень 2023 р.	47,3	23,6	29,0	0,0
Березень 2024 р.	50,3	18,3	31,3	0,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	66,0	13,4	20,6
Центральний регіон	49,0	15,1	36,0
Східний регіон	41,1	23,0	35,9
Південний регіон	46,5	29,1	24,4

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	53,3	14,6	32,1
30-55 років	48,4	19,8	31,7
56 років і старше	50,8	18,7	30,5

Масові виступи протесту проти хибних рішень влади – це єдиний спосіб домогтися змін на краще

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	40,4	25,1	34,2	0,3
Грудень 2015 р.	39,0	28,6	32,3	0,1
Лютий 2017 р.	36,2	24,0	39,5	0,3
Лютий 2018 р.	34,1	25,4	40,1	0,4
Лютий 2019 р.	29,2	30,8	39,3	0,7
Лютий 2021 р.	34,9	28,1	36,9	0,0
Лютий 2022 р.	27,3	35,0	37,4	0,3
Травень 2023 р.	28,6	33,0	38,3	0,1
Березень 2024 р.	39,8	25,3	34,8	0,2

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: *“Нині масові виступи протесту – це єдиний спосіб домогтися змін на краще”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	45,4	24,4	30,2
Центральний регіон	39,5	22,0	38,5
Східний регіон	30,5	34,2	35,4
Південний регіон	53,5	17,3	29,1

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	39,4	23,2	37,4
30-55 років	40,0	27,0	33,0
56 років і старше	40,0	24,6	35,4

На жаль, ні перший Майдан, ні другий не досягли своїх цілей, корумповану систему влади остаточно зруйнує, напевно, тільки третій Майдан

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	34,3	28,6	37,0	0,2
Грудень 2015 р.	32,4	30,5	36,7	0,4
Лютий 2017 р.	30,4	35,0	34,1	0,5
Лютий 2018 р.	26,2	39,5	34,1	0,2
Лютий 2019 р.	17,0	48,1	34,5	0,4
Лютий 2021 р.	18,1	47,5	34,3	0,1
Лютий 2022 р.	15,5	55,9	28,4	0,2
Травень 2023 р.	14,2	44,6	41,1	0,1
Березень 2024 р.	19,7	39,8	40,4	0,2

Примітка. У 2014–2022 рр. судження було таким: *“На жаль, ні перший Майдан, ні другий не досягли своїх цілей – потрібен третій Майдан, який остаточно зруйнує корумповану систему влади”*.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	20,2	45,8	34,0
Центральний регіон	14,4	36,0	49,6
Східний регіон	17,5	47,1	35,4
Південний регіон	44,1	23,6	32,3

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	16,7	43,5	39,8
30-55 років	19,1	41,0	40,0
56 років і старше	22,1	36,6	41,3

Масові виступи протесту не мають сенсу – їхніми плодами користуються лише політикани та олігархи

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Листопад 2005 р.	58,8	16,1	24,4	0,7
Жовтень 2006 р.	58,1	15,3	26,2	0,3
Грудень 2007 р.	50,2	17,4	32,4	0,2
Грудень 2008 р.	48,7	18,7	32,2	0,4
Грудень 2009 р.	51,2	16,0	32,6	0,2
Грудень 2010 р.	43,2	27,2	29,4	0,2
Листопад 2011 р.	49,3	22,7	27,9	0,1
Грудень 2012 р.	47,7	24,3	27,8	0,2
Грудень 2013 р.	51,2	29,1	19,6	0,1
Грудень 2014 р.	41,9	25,9	32,1	0,1
Грудень 2015 р.	48,6	24,4	27,0	0,0
Лютий 2017 р.	52,3	22,4	25,2	0,1
Лютий 2018 р.	49,9	21,2	28,5	0,4
Лютий 2019 р.	49,7	22,4	27,6	0,3
Лютий 2021 р.	46,5	24,2	28,9	0,3
Лютий 2022 р.	50,0	21,9	28,0	0,1
Травень 2023 р.	37,8	32,0	30,3	0,0
Березень 2024 р.	34,7	35,8	29,3	0,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	25,3	49,0	25,7
Центральний регіон	31,2	37,3	31,4
Східний регіон	41,4	28,5	30,1
Південний регіон	50,4	22,0	27,6

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	23,2	45,5	31,3
30-55 років	34,5	35,5	30,1
56 років і старше	41,5	30,9	27,5

Володимир Зеленський проявив себе в умовах повномасштабного російського вторгнення як справжній, визнаний усім цивілізованим світом лідер української нації, символ її нескореності

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	71,5	10,6	17,7	0,2
Березень 2024 р.	61,1	14,6	24,2	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	73,0	11,4	15,6
Центральний регіон	48,8	19,5	31,7
Східний регіон	64,7	11,3	23,9
Південний регіон	74,0	11,0	15,0

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	62,4	13,5	24,1
30-55 років	61,1	13,7	25,2
56 років і старше	60,6	16,2	23,2

Наша влада наживається на війні і все глибше грузне в корупції

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	43,1	21,4	35,1	0,4
Березень 2024 р.	70,0	9,1	20,8	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	71,5	13,7	14,8
Центральний регіон	76,5	4,4	19,1
Східний регіон	57,4	11,7	31,0
Південний регіон	75,6	11,0	13,4

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	64,5	10,6	24,9
30-55 років	71,6	9,1	19,2
56 років і старше	71,4	8,3	20,3

Нинішня українська влада рішуче очищується від тих, хто наживається на війні, запламував себе корупцією та іншими зловживаннями

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	35,8	35,2	28,6	0,3
Березень 2024 р.	24,1	49,2	26,3	0,3

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	22,1	49,2	28,6
Центральний регіон	17,7	57,9	24,4
Східний регіон	20,9	50,6	28,5
Південний регіон	61,4	15,0	23,6

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	23,6	53,3	23,2
30-55 років	25,0	47,1	27,8
56 років і старше	23,6	49,9	26,5

Якщо ми не програємо війну і вцілімо як держава, то це точно буде всупереч, а не завдяки владі

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Березень 2024 р.	47,5	21,3	31,2	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	47,9	22,4	29,7
Центральний регіон	51,0	16,9	32,0
Східний регіон	39,6	27,3	33,1
Південний регіон	53,5	19,7	26,8

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	45,1	25,2	29,7
30-55 років	46,2	21,8	31,9
56 років і старше	50,2	18,5	31,3

Звільнення Залужного катастрофічно зменшило наші шанси перемогти Росію в цій війні

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Березень 2024 р.	37,9	21,5	40,6	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	40,3	23,6	36,1
Центральний регіон	38,7	15,1	46,2
Східний регіон	32,2	25,2	42,6
Південний регіон	44,1	32,3	23,6

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	35,0	21,1	43,9
30-55 років	35,5	24,4	40,1
56 років і старше	42,1	18,5	39,4

Коментар

• Українське суспільство залишається в цілому прихильним до демократичних цінностей та державного устрою, хоч ця підтримка залишається дещо хиткою. Понад половину (50,9%) респондентів погоджуються з тезою «Яких би економічних успіхів не досягла влада, я її нізащо не підтримуватиму, якщо вона діятиме недемократично». Не згодні із цим 18,1% респондентів, ще майже 31% не мають чіткої відповіді. Найбільш виразними продемонстрували настановлення є на Заході (63,5% згодні, 8% – не згодні), тоді як на Сході ситуація менш однозначна: лише 42% погоджуються з тим, що демократичність влади важливіша за її ефективність, а протилежної думки дотримується кожен четвертий мешканець східних областей (26,7%).

• Майже 29% опитаних готові підтримати сильну і рішучу владу, яка наведе порядок нехай й ціною обмеження демократії. Ще майже стільки ж (27,6%) не мають чіткої відповіді. Утім, частка тих, хто не готовий на таке, у півтора рази більша (43,8%). Зазначимо, що незгоду проти можливого обмеження демократії нині висловлюють більше респондентів, ніж за всі останні роки. Зокрема, якщо у 2014 р. співвідношення тих, хто готовий і не готовий на обмеження демократії заради наведення порядку, становило 52% проти 25,3% відповідно, то нині ситуація є майже дзеркальною: 28,6% проти 43,8%. Чи це ситуативна реакція на події третього року війни, чи стала тенденція в громадській думці – покажуть наступні заміри.

• Важливим інструментом демократії в сприйманні респондентів залишаються масові протести. Понад половину опитаних (50,3%) згодні з тим, що народ сьогодні має моральне право на будь-які акції протесту, не питаючи ні в кого дозволу. Це більше, ніж у 2021–2023 роках, проте помітно менше, ніж у 2014 р. (61,4%).

• Минулого року близько половини респондентів (49,7%) погодилися з тим, що нині слід утримуватися від будь-яких виступів проти влади, бо вони послаблюють Україну перед лицем російського агресора, а станом на момент

останнього опитування цей показник знизився до 38,5%. Близько 30% респондентів не згодні з такою постановкою питання. Найбільш виразним бажанням утримуватися від протестів проти влади є на Сході (50,6%) і Півдні (44,1%). Водночас у південних областях більшою є частка тих, хто не вважає російську агресію приводом утримуватися від протестів проти влади (36,2%).

- За даними опитувань 2023–2024 років, неухильно скорочується частка тих, хто зберігає скептичне ставлення до дієвості протестів. Якщо у 2022 р. половина респондентів погоджувалася з тим, що масові протести не мають сенсу, бо їхніми плодами користуються лише політики й олігархи (не погоджувався лише кожен п'ятий), то нині скептиків лише третина (34,7%) і ще стільки ж (35,8%) зовсім не вважають протести безглуздою справою.

- Лише кожен п'ятий респондент (19,7%) погоджується з тим, що ні перший, ні другий Майдани не досягли своїх цілей, і тому для руйнування корумпованої системи влади потрібен третій Майдан. Майже 40% опитаних із цим твердженням не згодні. Тенденція «третій Майдан не потрібен» увиразнилася в громадській думці 2019 р., вочевидь, у зв'язку з тодішніми президентськими виборами, які сприймалися суспільством як «електоральна революція». Ця тенденція зберігається і зараз, хоч і в дещо знівельованому вигляді. Причиною цього, вочевидь, є поступова зміна суспільного ставлення до чинної влади загалом, і до Президента В. Зеленського зокрема. Президент сприймається респондентами як гідний лідер української нації, символ її нескореності. Із цим досі згодні 61,5% респондентів, хоч це помітно менше, ніж торік, – 71,5%. Найкращим є ставлення до В. Зеленського на Заході (73%) і Півдні (74%), найгіршим – у Центрі (48,8%).

- Понад третину респондентів (36%) погоджуються з тим, що президентство В. Зеленського сприяє відновленню довіри народу до влади. Це менше, ніж торік (40,9%), проте удвічі більше, ніж перед початком повномасштабного вторгнення (18%). Найбільшою мірою цю думку поділяють мешканці Півдня (62,2%) і Сходу (42,3%), найменшою – центральних областей (27%).

- Вагомою причиною зменшення довіри до чинної влади є корупція. Лише чверть респондентів (24,1%) згодні з тим, що нинішня влада рішуче очищується від корупції (під час минулого опитування так вважали понад третину опитаних – 35,8%). Водночас кардинально збільшилася частка тих, хто вважає, що наша влада наживається на війні і все глибше грузне в корупції: із 43,1% у 2023 р. до 70% на момент останнього опитування.

- Понад 47% опитаних погоджуються, що виграти війну і вціліти як держава ми зможемо не завдяки, а всупереч владі.

2.5. Питання суспільної єдності

Мужньо протидіючи російській агресії, Україна стала єдиним цілим

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	63,4	13,2	23,0	0,4
Березень 2024 р.	55,6	18,0	26,2	0,2

Примітка. У 2023 р. судження було таким: *“Чинячи опір російським загарбникам, Україна стала єдиним цілим”*.

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	56,1	19,5	24,4
Центральний регіон	47,6	20,3	32,1
Східний регіон	62,9	13,5	23,6
Південний регіон	66,9	18,1	15,0

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	56,9	16,3	26,8
30-55 років	56,4	18,1	25,5
56 років і старше	54,3	18,9	26,8

Україна занадто різна, і в одній державі нам не ужитися

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	17,4	59,6	22,5	0,5
Грудень 2015 р.	15,5	60,5	23,8	0,2
Лютий 2017 р.	11,2	63,7	25,0	0,2
Лютий 2018 р.	14,2	56,2	29,0	0,6
Лютий 2019 р.	10,7	59,9	29,2	0,2
Лютий 2021 р.	12,1	62,8	24,7	0,4
Лютий 2022 р.	10,8	67,6	21,6	0,0
Травень 2023 р.	10,0	61,5	28,2	0,3
Березень 2024 р.	9,6	65,2	25,0	0,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	3,8	77,6	18,6
Центральний регіон	11,3	64,8	23,9
Східний регіон	5,2	60,9	33,8
Південний регіон	26,8	53,5	19,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	7,3	68,3	24,4
30-55 років	9,7	65,8	24,5
56 років і старше	10,8	63,2	26,0

Чимало мешканців України бачать у російських військах своїх визволителів

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	14,1	58,7	26,9	0,3
Березень 2024 р.	25,0	42,8	32,2	0,0

Довідково. У 2014–2022 рр. кількість згодних/незгодних із судженням “Якби Путін увів війська в Україну, вона б зустріла їх з квітами” була такою (у %):

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Грудень 2014 р.	6,0	71,1	22,5	0,4
Грудень 2015 р.	8,3	67,6	23,8	0,3
Лютий 2017 р.	6,2	72,3	21,3	0,2
Лютий 2018 р.	8,1	66,8	25,0	0,1
Лютий 2019 р.	5,6	74,4	19,5	0,4
Лютий 2021 р.	7,1	69,9	22,9	0,2
Лютий 2022 р.	3,2	77,3	19,3	0,2

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	21,7	54,0	24,3
Центральний регіон	23,0	39,5	37,4
Східний регіон	27,6	37,1	35,3
Південний регіон	33,1	46,5	20,5

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	24,4	43,1	32,5
30-55 років	22,8	43,1	34,1
56 років і старше	27,9	42,3	29,7

Наші біженці своєю поведінкою нерідко ганьблять перед Європою Україну

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	35,2	30,3	34,3	0,3
Березень 2024 р.	46,2	20,6	32,9	0,3

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	47,5	30,4	22,1
Центральний регіон	35,1	20,4	44,5
Східний регіон	51,7	17,8	30,5
Південний регіон	72,4	8,7	18,9

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	45,1	26,8	28,0
30-55 років	47,6	21,5	30,9
56 років і старше	45,6	16,3	38,1

Ті, хто втік від війни за кордон, нехай там і залишаються, вони не достойні жити в Україні

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	14,5	59,6	25,8	0,1
Березень 2024 р.	23,9	49,3	26,7	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	18,6	55,5	25,9
Центральний регіон	23,6	44,6	31,8
Східний регіон	24,5	50,6	24,8
Південний регіон	34,1	51,6	14,3

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	20,7	54,1	25,2
30-55 років	23,2	50,4	26,4
56 років і старше	26,4	45,6	28,0

Трапляється, що внаслідок роботи нашої протиповітряної оборони російські ракети змінюють курс і замість військових об'єктів потрапляють у житлові будинки українців

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	10,1	62,0	27,7	0,2
Березень 2024 р.	37,8	28,4	33,8	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	43,7	29,3	27,0
Центральний регіон	34,9	29,3	35,8
Східний регіон	26,7	29,8	43,6
Південний регіон	64,6	19,7	15,7

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	38,2	26,4	35,4
30-55 років	36,5	31,9	31,5
56 років і старше	39,0	25,5	35,6

Нерідко стосунки між переселенцями і місцевим населенням складаються нелегко й залишають бажати кращого

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	39,1	27,7	33,0	0,2
Березень 2024 р.	35,3	30,0	34,6	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	40,7	41,4	17,9
Центральний регіон	38,9	19,7	41,4
Східний регіон	19,6	39,6	40,8
Південний регіон	51,6	20,6	27,8

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	35,0	34,6	30,5
30-55 років	36,4	28,0	35,6
56 років і старше	34,5	29,7	35,8

Мільйони українських біженців стали в європейських країнах фактично нашими повноважними представниками, їхнє перебування в Європі пришвидшує вступ України до Європейського Союзу і НАТО

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	33,4	24,1	42,3	0,3
Березень 2024 р.	21,7	33,9	44,4	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	33,1	30,8	36,1
Центральний регіон	15,9	30,3	53,8
Східний регіон	17,2	38,7	44,2
Південний регіон	31,5	41,7	26,8

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	26,0	32,1	41,9
30-55 років	19,8	36,7	43,5
56 років і старше	21,4	31,8	46,8

**Це ганьба, що на звільнених територіях зрадники і колаборанти
почуваються безкарними, що їх відпускають суди**

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	73,8	6,0	20,1	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	86,1	1,8	12,0
Центральний регіон	72,4	6,7	21,0
Східний регіон	65,1	10,5	24,4
Південний регіон	71,9	3,0	25,2

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	75,8	6,1	18,2
30-55 років	74,2	5,8	20,0
56 років і старше	72,3	6,3	21,4

Тих, хто ухиляється від мобілізації, можна зрозуміти – ніхто не хоче помирати

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Березень 2024 р.	53,9	17,2	28,6	0,3

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	55,2	22,6	22,2
Центральний регіон	49,6	14,9	35,5
Східний регіон	53,1	18,7	28,2
Південний регіон	70,9	11,0	18,1

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	60,2	15,9	24,0
30-55 років	52,7	17,6	29,7
56 років і старше	52,1	17,6	30,2

Усім, хто заплямував себе співпрацею з ворогом на тимчасово окупованих територіях, – місце в тюрмах. Без жодних винятків!

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Березень 2024 р.	63,5	12,1	24,4	0,0

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	70,0	7,6	22,4
Центральний регіон	62,3	10,9	26,8
Східний регіон	63,8	12,9	23,3
Південний регіон	53,5	24,4	22,0

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	59,3	12,6	28,0
30-55 років	64,9	11,3	23,8
56 років і старше	64,2	12,8	23,0

Не можна стригти під одну гребінку всіх запідозрених у співпраці з ворогом на тимчасово окупованих територіях, адже хтось співпрацював, щоб вижити

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Березень 2024 р.	37,5	23,3	39,1	0,1

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	35,5	27,9	36,6
Центральний регіон	36,2	17,4	46,4
Східний регіон	34,4	27,6	38,0
Південний регіон	55,1	25,2	19,7

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	37,4	26,0	36,6
30-55 років	34,6	23,9	41,6
56 років і старше	41,0	21,2	37,8

Соромно за чоловіків, які сьогодні, коли на полі бою вирішується доля нашого народу, ховаються від мобілізації

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Березень 2024 р.	42,9	23,8	33,1	0,3

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	41,1	24,0	35,0
Центральний регіон	41,9	26,7	31,4
Східний регіон	43,6	20,6	35,9
Південний регіон	49,6	21,3	29,1

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	38,6	32,5	28,9
30-55 років	41,4	23,5	35,2
56 років і старше	47,3	19,5	33,3

В Україні не місце агентурі московського патріарха Кіріла, який благословив війну проти нас. Усі православні парафії мають перейти до Православної Церкви України

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти	Не відповіли
Травень 2023 р.	70,2	10,5	19,2	0,2
Березень 2024 р.	78,0	5,6	16,2	0,2

У регіональному розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
Західний регіон	90,1	1,5	8,4
Центральний регіон	72,3	7,4	20,4
Східний регіон	80,1	4,3	15,6
Південний регіон	70,1	11,0	18,9

У віковому розрізі:

	Згоден	Не згоден	Важко відповісти
18-29 років	75,6	4,9	19,5
30-55 років	80,6	5,0	14,5
56 років і старше	76,7	6,8	16,5

Коментар

- Понад половину респондентів (55,6%) погоджуються з тим, що, протидіючи російській агресії, Україна стала єдиним цілим. Це помітно менше, ніж торік (63,4%). Не згодний із цією тезою майже кожен п'ятий опитаний (18%), тоді як у 2023 р. таких було лише 13,2%. В оцінках того, наскільки єдиним стало українське суспільство у своєму спротиві російській агресії, є значущі регіональні відмінності: якщо в Центрі згодні з наведеною тезою менше ніж половина респондентів, то на Сході і Півдні – дві третини (62,9% і 66,9% відповідно). Вікових відмінностей у відповіді на це запитання немає.

- Водночас опитування виявило деяке (від 61,5% у 2023 р. до 65,2%) збільшення частки громадян, які не погодилися з тезою «Україна занадто різна, і в одній державі нам не ужитися». Незгоду з цією тезою висловили: на Заході – 77,6%, у Центрі – 64,8%, на Сході – 60,9% опитаних і суттєво менше – на Півдні (53,5%). Частка респондентів, які вагалися з відповіддю, коливається в різних регіонах у межах 20-30%, а тих, хто з погодився з наведеною тезою, – у межах 6-12%. Виняток – Південний регіон, де це твердження підтримали 26,8% респондентів.

- Викликом суспільній єдності дедалі виразніше стає ставлення всередині українського суспільства до тих, хто виїхав за кордон. За рік помітно зросла частка тих, хто вважає, що наші біженці своєю поведінкою нерідко ганьблять перед Європою Україну – із 35,2% у 2023 р. до 46,2% у 2024 р. Найбільш негативно українських біженців оцінюють мешканці південних областей (72,4% погодилися з наведеною тезою), найменше – у Центрі (35,1%).

- Майже чверть респондентів (23,9%) погоджуються з тим, що втікачі від війни не достойні жити в Україні (у 2023 р. так вважали лише 14,5%). Не

погоджувалися з такою постановкою питання (якщо втекли за кордон, то нехай там і залишаються) менш як половина опитаних (49,3%), тоді як рік тому таких було майже 60%.

- Лише кожен п'ятий респондент (21,7%) вбачає в українських біженцях повноважних представників України, які здатні сприяти пришвидшеній інтеграції нашого суспільства до європейського простору (у 2023 р. так вважала третина опитаних, 33,4%). Серед мешканців західних областей частки згодних і не згодних із твердженням «Мільйони українських біженців стали в європейських країнах фактично нашими повноважними представниками, їхнє перебування в Європі пришвидшує вступ України до Європейського Союзу і НАТО» є майже рівними (33,1% і 30,8% відповідно), тоді як на Сході і Півдні частка незгодних з цією тезою вдвічі перевищує частку згодних.

- Конфліктогенним питанням для українського суспільства є колаборантська діяльність або симпатії до ворога. Лише 42,8% респондентів нині відкидають думку про те, що багато хто в Україні вбачає в російських військах своїх визволителів, тоді як у 2023 р. таких було значно більше половини (58,7%). Водночас близько третини (32,2%) вагаються дати однозначну відповідь, ще 25% висловлюють згоду з таким твердженням (що на 10% більше порівняно з травнем 2023 р.). Найменше визначеності щодо цього питання у мешканців південних областей, де кожен третій (33,1%) готовий припустити, що російські війська кимось в Україні можуть сприйматися як визвольні, не готові погодитися із таким твердженням менше половини (46,5%), ще п'ятій частині (20,5%) важко відповісти.

- Згоду із твердженням «Це ганьба, що на звільнених територіях зрадники і колаборанти почуваються безкарними, що їх відпускають суди», висловили три чверті респондентів (73,8%). Причому на Заході таку відповідь дали 86,1% опитаних, на Сході – лише 65,1%.

- Понад 63% респондентів дотримуються позиції, що всі, хто заплямував себе співпрацею з ворогом на тимчасово окупованих територіях, без жодних винятків мають сидіти у в'язниці. Не згодні з цією думкою 12,1%, ще чверть не мають чіткої відповіді. Погоджуються з тим, що не можна стригти під одну гребінку всіх запідозрених у співпраці з ворогом на тимчасово окупованих територіях, адже хтось співпрацював, щоб вижити, близько 38%; не погоджуються – 23,3%, ще 39,1% не мають чіткої відповіді.

- Найбільш суперечливе ставлення до проблеми колаборантства на Півдні, де понад половину респондентів (55,1%) вважають, що співпраця з ворогом на тимчасово окупованих територіях є засобом виживання і тому кожен такий випадок потребує окремого розгляду, а інша половина (53,5%) дотримуються думки, що карати за колаборантство треба без жодних винятків.

- Украй неоднозначно сприймається респондентами проблема ухиляння від мобілізації. Близько 54% опитаних вважають, що тих, хто ухиляється від мобілізації, можна зрозуміти, бо ніхто не хоче помирати. Проти такої позиції висловилися лише 17,2%, і ще майже 29% не мають чіткої думки з цього питання. Водночас майже 43% респондентів визнають, що відчують сором за чоловіків, які ховаються в тилу.

- За рік майже вчетверо збільшилася частка респондентів, які погоджуються з тим, що руйнування житлової інфраструктури під час ракетних обстрілів іноді трапляється внаслідок роботи нашої протиповітряної оборони – з 10,1% у 2023 р. до 37,8% – у 2024 р. Частка згодних із твердженням «Трапляється, що внаслідок роботи нашої протиповітряної оборони російські ракети змінюють курс і замість військових об'єктів потрапляють у житлові будинки українців» нині є більшою, ніж незгодних (37,8% проти 28,4%), тоді як рік тому ситуація була кардинально іншою (10,1% згодних проти 62% незгодних).

Довідкове видання

Світлана Леонідівна Чуніхіна
Любов Олександрівна Базь
Людмила Петрівна Черниш

**СТАН СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В УКРАЇНІ
ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО РОСІЙСЬКОГО
ВТОРГНЕННЯ**

Інформаційний бюлетень (березень 2024 р.)

Літературне редагування *Т. А. Кузьменко*

Адреса Інституту: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15

Е-mail: info@ispp.org.ua

Сайт: <https://ispp.org.ua>

Підписано до друку 06.05.2024 р.
Гарнітура Times New Roman, Авт. арк. 3,5.
Електронне видання

Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД»
Свідоцтво про реєстрацію серія ДК № 195 від 21.09.2000 р.
25006, м. Кропивницький, вул. Декабристів, 29.
Тел./факс (0522) 22-79-30, 32-17-05
Е-mail: marketing@imex.net
